

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Martin Vojta

**Princip vzájemného uznávání jako klíčový faktor evropské
integrace**

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Princip vzájemného uznávání jako klíčový faktor evropské integrace vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.“

V Brně dne 29. dubna 2014

.....

Martin Vojta

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Ondřeji Hamulákovi, Ph.D. za odborné vedení, podněty a rady při jejím zpracování.

Obsah

Soubor zkratk	7
Úvod	8
1. Princip vzájemného uznávání v oblasti vnitřního trhu EU	10
1.1 Princip vzájemného uznávání a volný pohyb zboží	10
1.1.1 Rozsudek Cassis de Dijon	11
1.1.2 První a druhý Cassis de Dijon princip	11
1.1.3 Výjimky z principu a kategorické požadavky	13
1.1.4 Vzájemné uznávání v rámci volného pohybu zboží v judikatuře Soudního dvora	13
1.2 Princip vzájemného uznávání a volný pohyb osob	14
1.2.1 Uznávání odborných kvalifikací a diplomů	15
1.2.2 Vzájemné uznávání kvalifikací v judikatuře Soudního dvora	15
1.2.3 Vzájemné uznávání kvalifikací a diplomů v sekundárním právu EU	16
1.3 Princip vzájemného uznávání a volný pohyb služeb	17
1.3.1 Volný pohyb služeb a uznávání kvalifikací a diplomů	18
1.3.2 Uznávání a volný pohyb služeb v judikatuře Soudního dvora	19
1.4 Pozice principu vzájemného uznávání ve vnitřním trhu	20
2. Princip vzájemného uznávání v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech	22
2.1 Vzájemné uznávání cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech	23
2.1.1 Nařízení Brusel I	23
2.1.2 Nařízení Brusel I bis	24
2.1.3 Vzájemné uznávání cizích soudních rozhodnutí v judikatuře Soudního dvora	25
2.2 Uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a rodičovské zodpovědnosti	25
2.3 Úpadkové řízení	26
2.4 Evropský exekuční titul	27
2.5 Evropský platební rozkaz	28

2.6	Evropské řízení o drobných nárocích	28
2.7	Veřejné listiny v dědických věcech a evropské dědické osvědčení.....	29
2.8	Uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností	30
3.	Vzájemné uznávání v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech	32
3.1	Vývoj vzniku principu vzájemného uznávání v trestních věcech.....	32
3.2	Odlišení klasického systému od systému principu vzájemného uznávání.....	33
3.3	Funkce rámcových rozhodnutí a Soudního dvora při aplikaci vzájemného uznávání...	34
3.4	Vzájemné uznávání a harmonizace trestního práva hmotného a procesního	35
3.5	Opatření, ve kterých se uplatňuje princip vzájemného uznávání	37
3.5.1	Evropský zatýkácí rozkaz.....	37
3.5.2	Zajištění majetku a důkazních prostředků	39
3.5.3	Vzájemné uznávání peněžitých trestů a pokut	40
3.5.4	Evropský důkazní příkaz	40
3.5.5	Vzájemná uznávání rozsudků v trestních věcech nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody	41
4.	Význam principu vzájemného uznávání pro fungování evropské integrace.....	43
4.1	Vnitřní trh	43
4.1.1	Silné stránky principu vzájemného uznávání	44
4.1.2	Slabé stránky principu vzájemného uznávání	45
4.1.3	Příležitosti.....	46
4.1.4	Ohrožení	47
4.2	Prostor svobody, bezpečnosti a práva.....	49
4.2.1	Silné stránky principu vzájemného uznávání	49
4.2.2	Slabé stránky principu vzájemného uznávání	50
4.2.3	Příležitosti.....	53
4.2.4	Ohrožení	53
	Závěr.....	55

Seznam použitých zdrojů	57
Abstrakt	63
Klíčová slova	64

Soubor zkratek

Čl. - článek

ES - Evropské společenství

EU - Evropská unie

PSBP - Prostor svobody, bezpečnosti a práva

RR - Rámcové rozhodnutí

SEHS - Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství

SEU - Smlouva o Evropské unii

SFEU - Smlouva o fungování Evropské unie

Pozn.: Kde je v textu uvedeno číslo paragrafu nebo článku bez dalšího údaje, jde o ustanovení zákona či dokumentu, o kterém pojednává příslušná kapitola, resp. podkapitola, pokud ze souvislosti nevyplývá něco jiného.

Úvod

Záměrem mé diplomové práce s názvem Princip vzájemného uznávání jako klíčový faktor evropské integrace je „zmapovat“ oblasti evropského práva, ve kterých princip vzájemného uznávání dosahuje největšího významu a zkoumat jeho účinky na integrační proces Evropské unie. Ve své práci se budu zabývat stručně vývojem a současnými projevy principu vzájemného uznávání v evropském právu, zejména v oblastech vnitřního trhu, justiční spolupráce v civilních věcech a policejní a justiční spolupráce v trestních věcech v Evropské unii.

Toto téma jsem si vybral proto, že princip vzájemného uznávání považuji za významný integrační prvek, který má výrazný vliv na fungování evropského práva a zároveň jeho aplikace má výrazné dopady do vnitrostátního práva členských států a tím i do práva osob žijících v Evropské unii. Tento integrační přístup získal původně velký význam při budování vnitřního trhu v rámci volného pohybu zboží. Představoval pro evropského zákonodárce jednoduchý alternativní integrační přístup k harmonizaci právních předpisů v Evropské unii, která se ukázala složitá. Původní idea, že členský stát musí povolit přístup zboží z jiného členského státu na svůj vlastní trh, se díky úspěšnému fungování v praxi následně rozšířila do dalších svobod vnitřního trhu a postupně ovlivnila i justiční spolupráci členských zemí v civilních a trestních věcech. Tento princip se tedy stal klíčovým řešením pro budování fungující spolupráce mezi 28 členskými státy s 28 odlišnými právními řády v souvislosti se snahou o postupné odstraňování tzv. „dvojích překážek“ mezi těmito státy. Nicméně přes význam tohoto „nového přístupu“, který evropský zákonodárce již nějakou dobu využívá, není toto téma v České republice nikde komplexně zpracováno. Proto jsem se rozhodl v této diplomové práci zpracovat rámcový přehled o tom, kde na úrovni evropského práva získalo vzájemné uznávání své uplatnění a jaké důsledky s sebou jeho aplikace nese.

Podklady pro svou práci budu čerpat kromě české odborné literatury, právních předpisů Evropské unie a judikatury Evropského soudního dvora (dále jen Soudního dvora), také ze zahraniční literatury, zejména z odborných článků. K zahraničním zdrojům jsem získal přístup především v elektronické databázi knihovny Evropského parlamentu v Bruselu. Ze zahraničních autorů, o jejichž názory se nejčastěji, pokud jde o polemiku nad účinky, budu opírat, uvedu např. Markuse Möstla, Steeva Peerse či Susanne Schmidt. Z českých autorů bych zmínil především Přemysla Poláka.

V diplomové práci se pokusím zejména přiblížit jednotlivé oblasti evropského práva, ve kterých vzájemné uznávání získalo svůj význam a stručně popsat které okolnosti k

využívání tohoto principu vedly. V této části čerpám hlavně z odborné literatury nebo právních předpisů. V některých částech uvádím pro přiblížení dané oblasti příklady z judikatury Soudního dvora. Následným cílem mé práce je vytvořit přehlednou analýzu, která by ukázala nejenom světlé, ale i stinné stránky využívání principu v právu Evropské unie.

Práci jsem rozdělil na čtyři části. V první části se budu zabývat samotným vznikem principu vzájemného uznávání v souvislosti s budováním vnitřního trhu a jeho postupným pronikáním napříč dalšími svobodami. Do této části jsem bohužel nemohl pro rozsáhlou šíři tématu zařadit čtvrtou svobodu vnitřního trhu, kterou je „volný pohyb kapitálu.“ Ve druhé části přiblížím zejména nařízení, jejichž prostřednictvím dochází k automatickému uznávání rozhodnutí mezi soudy členských států v civilních věcech. Ve třetí části budu zkoumat vliv principu vzájemného uznávání v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Druhá a třetí část jsou ve většině mnou zkoumané literatury spojovány pod jednu oblast Prostoru svobody bezpečnosti a práva, kde se autoři zabývají hlavně účinky principu na uznávání rozsudků v trestních věcech. Já jsem se však pro přehlednost rozhodl tyto dvě části od sebe oddělit. V poslední části provedu analýzu důsledků aplikace principu vzájemného uznávání. Zde nastíním silné a slabé stránky fungování tohoto principu v integračním procesu Evropské unie.

1. Princip vzájemného uznávání v oblasti vnitřního trhu EU

Princip vzájemného uznávání se jako první objevil v souvislosti s požadavkem volného pohybu zboží v rámci procesu integrace vnitřního trhu. Idea vzájemného uznávání se brzy stala jedním z hlavních principů práva EU. Začala se využívat nejen pro volný pohyb zboží, ale také napříč celým vnitřním trhem. Postupně pronikla, jak uvádí Tomášek, podle zásady „in dubio pro eodem“¹ do všech čtyř svobod vnitřního trhu. Začala formovat nejen výklad primárního práva EU, ale postupně se promítla také do sekundárního práva v této oblasti.²

1.1 Princip vzájemného uznávání a volný pohyb zboží

Stejně jako se liší právní řády členských států Evropské unie, liší se i míra regulace jejich trhů. Některé členské státy mají tendenci regulovat své trhy více³ a některé méně. To může způsobovat problémy dovozcům, kteří mají sídlo v méně náročných státech. Jejich zboží, vytvořené podle místních norem, nemusí vyhovovat přísnějším pravidlům v jiných státech, a proto nemusí získat přístup na jiné trhy. V počátcích evropské integrace nebyl tento fakt vnímán jako nespravedlivý.⁴ Byl uplatňován přístup národního zacházení, což znamenalo, že státy si samostatně řídily své trhy. Důsledkem toho bylo, že když si výrobci přáli vyvážet výrobky do jiného členského státu, bylo třeba, aby tyto výrobky splňovaly jeho pravidla. Takový přístup ovšem nutil výrobce vyrábět své produkty tak, aby vyhovovaly řadě různých norem, podle toho, kam měli zájem tyto produkty exportovat. To bylo nákladné. Řešením, které se nabízelo, byla harmonizace předpisů regulujících výrobky ve vnitřním trhu. Ta se však ukázala jako složitý a pomalý prostředek pro výstavbu trhu.⁵ Pro členské státy navíc znamenala nebezpečí přesunu části jejich suverénních práv na nadnárodní úroveň.

Vzhledem k tomu, že rozvoj výroby produktů a národní regulace předstihly schopnost evropských institucí harmonizovat právo Evropské unie v této oblasti, bylo v této souvislosti

¹ To znamená: „v pochybnostech to, co platí pro jednu základní svobodu, musí platit i pro základní svobody ostatní.“

² TOMÁŠEK, Michal. Expanze doktríny vzájemného uznávání v evropském právu. *Právník*. 2001, roč. 142, č. 3, s. 238.

³ Chalmers uvádí jako příklad Německo, které má tendenci vytvářet trh s na jednu stranu omezenějším, ale na druhou stranu kvalitnějším sortimentem než státy s nižší mírou regulace, viz CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law: cases and materials*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 760.

⁴ CHALMERS, DAVIES, MONTI. *European Union Law*. . . , s. 760.

⁵ SCHMIDT, Susanne, K. Mutual recognition as a new mode of governance. *Journal of European Law Public Policy*, 2007, roč. 14, č. 5, s. 671.

vhodné, že Soudní dvůr vydal rozsudek ve věci Cassis de Dijon, ve kterém vytvořil základy pro vznik principu vzájemného uznávání.⁶

1.1.1 Rozsudek Cassis de Dijon

Cassis de Dijon⁷ je rozsudek Soudního dvora ze dne 20. února 1979 ve sporu mezi Společností Rewe-Zentral AG se sídlem v Kolíně nad Rýnem a Spolkovou správou lihovarnického monopolu.

Podstatou sporu bylo, že žalobkyně chtěla dovážet na německý trh francouzský výrobek „Cassis de Dijon“. Šlo o ovocný likér z černého rybízu. Žalobkyně nejdříve zažádala Spolkovou správu lihovarnického průmyslu o povolení výrobek na německý trh dovážet. Toto povolení však nezískala, jelikož její výrobek neměl obsah alkoholu požadovaný pro uvedení na německý trh. Likér Cassis de Dijon obsahoval alkohol v rozmezí od 15 do 20 %, kdežto podle německých předpisů byl pro ovocné likéry požadovaný obsah alkoholu minimálně 25%. Přestože byl tedy Cassis de Dijon volně uváděn na trh ve Francii, nebyl v Německu povolen, jelikož nevyhovoval německým normám. Podle žalobkyně německé předpisy, stanovující minimální obsah alkoholu, představovaly omezení volného pohybu zboží mezi členskými státy. Soudní dvůr rozhodl, že přestože německý předpis nebyl diskriminační, (tedy bylo to opatření nerozdílně aplikované⁸), jednalo se o překážku volnému pohybu zboží. Německý předpis byl opatřením, které ve finále postihovalo pouze likér cizí (Cassis de Dijon) a ne domácí.

1.1.2 První a druhý Cassis de Dijon princip

Soudní dvůr v rozsudku Cassis de Dijon formuloval tzv. pravidlo rozumu (tzv. první Cassis de Dijon princip). To znamená, že členské státy mohou upravovat podmínky obchodu, ale jen pokud tyto zásahy slouží k naplnění kategorických (mandatorních) požadavků. Zároveň však tyto státy mají povinnost oprávněnost takových opatření prokázat a dále prokázat přiměřenost jejich aplikace na základě pravidla rozumu.⁹ Doslova se Soudní dvůr vyslovil takto: „*Překážky pohybu uvnitř Společenství, vyplývající z rozdílů vnitrostátních*

⁶CHALMERS, DAVIES, MONTI. *European Union Law*. . . , s. 761.

⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. února 1979, C-120/78 *Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 650.

⁸ To znamená, že se uplatnilo stejně na dovezené zboží jako na domácí.

⁹ ŠIŠKOVÁ, Naděžda a kol. *Evropské právo 2: jednotný vnitřní trh*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, s. 27.

*předpisů týkajících se uvádění dotčených výrobků na trh, musí být přípustné tehdy, pokud lze tato ustanovení považovat za nezbytná k tomu, aby se vyhovělo kategorickým požadavkům týkajícím se zejména účinnosti daňového dohledu, ochrany zdraví, poctivosti obchodního styku a ochrany spotřebitelů.*¹⁰

Soudní dvůr v rozsudku Cassis de Dijon také definoval princip (doktrínu) vzájemného uznávání (tzv. druhý Cassis de Dijon princip¹¹).¹² Vyslovil se, že „*neexistuje žádný platný důvod k tomu, aby alkoholické nápoje, pokud jsou legálně vyrobeny a uvedeny na trh v některém členském státě, nemohly být uvedeny na trh ve všech ostatních členských státech.*“¹³ Samotný princip na základě rozsudku Cassis de Dijon může být následně definován takto: „*Výrobky vyrobené v souladu s legislativou jednoho členského státu musí být vpuštěny do dalších členských států, jejichž národní regulativy se neuplatní.*“¹⁴ Jinak řečeno, pokud výrobky jsou v souladu s právními předpisy členského státu, kde jsou vyrobeny, pak zde není důvod, proč by nemohly být prodávány v jiných členských státech. Po každém členském státu je tedy požadováno přijmout výrobky vyrobené podle práva jiného členského státu. Vycházíme-li z judikátu Cassis de Dijon, pak co je dostatečně dobré například pro Francii, je dostatečně dobré pro Německo.¹⁴

Spojením prvního a druhého Cassis de Dijon principu tedy vyplývá základní podstata principu vzájemného uznávání, že „*členský stát je ve vymezeném rozsahu povinen akceptovat na svém území právní řád jiného členského státu a neaplikovat svůj právní řád, ledaže se odvolá na kategorické požadavky.*“¹⁵

Podle Tomáška se na funkci principu vzájemného uznávání lze dívat i obráceně: „*Připravuje-li členský stát technické či obchodní normy, které by mohly ovlivnit volný pohyb zboží, nesmí vycházet toliko z národního pohledu, tedy brát v úvahu jen požadavky kladené na domácí výrobky, nýbrž musí v rámci jednotného vnitřního trhu zvážit též legitimní požadavky*

¹⁰ Soudní dvůr: Rozsudek C-120/78 . . . bod 2.

¹¹ ŠIŠKOVÁ a kol.: *Evropské právo 2* . . . ,s. 27.

¹² Soudní dvůr svým rozhodnutím potvrdil, že se jednalo z německé strany o zakázané opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezením dovozu a navázal tak na „*širokou definici zakázaných omezení volného pohybu zboží, vyslovenou Soudním dvorem v případě ve věci C-8/74 Procureur du Roi proti Benoît a Gustave Dassonville (známé též jako Dassonville).*“ Viz STEHLÍK, Václav, HAMUĚÁK, Ondřej, PETR Michal: *Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. s. 45, 60-61.

¹³ STEHLÍK, HAMUĚÁK, PETR: *Praktikum práva* . . . , s. 61.

¹⁴ CHALMERS, DAVIES, MONTI. *European Union Laws* . . . , s. 762.

¹⁵ POLÁK, Přemysl. *Zásada vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech v rámci Evropské unie* [online]. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 7. října 2010 [cit. 18. března 2014]. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/aidp_101007.html>.

*ostatních členských států.*¹⁶ Členský stát musí jednat ohleduplně, aby svými požadavky, třeba i necíleně, nevytvářel překážky a neomezoval fungování vnitřního trhu.

1.1.3 Výjimky z principu a kategorické požadavky

Soudní dvůr v případě Cassis de Dijon také stanovil, že členské státy mohou zachovat rozporné národní předpisy, které jsou odůvodněné kategorickými (mandatorními) požadavky veřejného zájmu, pokud nebudou diskriminační jak svou povahou, tak svými důsledky. Dříve členský stát mohl uplatnit výjimky pouze na základě čl. 36 SFEU (dříve 30 SES)¹⁷, nicméně podle judikatury Soudního dvora mají kategorické požadavky veřejného zájmu mnohem širší působnost, než výjimky stanovené v primárním právu.¹⁸ V případě diskriminačních důsledků použitého opatření by však mohly členské státy využít pouze výjimek vymezených v primárním právu. Tedy v čl. 36 SFEU.

Soudní dvůr v případě Cassis de Dijon mezi kategorické požadavky zahrnul účinnost daňového dohledu, ochranu zdraví, poctivost obchodního styku a ochranu spotřebitelů. V samotném případě Cassis de Dijon Německo odůvodňovalo předpisy stanovující minimální obsah alkoholu nutností ochrany spotřebitele a veřejného zdraví. Nicméně neprokázalo, že zákaz dovozu a prodeje likéru byl pro dosažení takového cíle přiměřený a odůvodněný.¹⁹

Postupem času se výjimky uvedené Soudním dvorem v rozsudku Cassis de Dijon rozšířily na základě judikatury Soudního dvora i o další. Můžeme uvést například kategorický požadavek na zachování plurality tisku, ochrany životního prostředí, ochrany lidských práv, ochrany některých forem umění, bezpečnosti silničního provozu a další.²⁰

1.1.4 Vzájemné uznávání v rámci volného pohybu zboží v judikatuře Soudního dvora

Jedním z případů, kdy byl aplikován princip vzájemného uznávání, byl případ Deserbais²¹ C-286/86. Soudní dvůr zde řešil předběžnou otázku, která mu byla předložena

¹⁶ TOMÁŠEK: *Expanze doktríny . . .*, s. 238.

¹⁷ Články 34 a 35 nevylučují zákazy nebo omezení dovozu, vývozu nebo tranzitu odůvodněné veřejnou mravností, veřejným pořádkem, veřejnou bezpečností, ochranou zdraví a života lidí a zvířat, ochranou rostlin, ochranou národního kulturního pokladu, jenž má uměleckou, historickou nebo archeologickou hodnotu, nebo ochranou průmyslového a obchodního vlastnictví. Tyto zákazy nebo omezení však nesmějí sloužit jako prostředky svévolné diskriminace nebo zastřeného omezování obchodu mezi členskými státy, viz čl. 36 SFEU

¹⁸ STEHLÍK, HAMULÁK, PETR: *Praktikum práva . . .*, s. 69-70

¹⁹ Tamtéž, s. 61.

²⁰ Tamtéž, s. 70-74.

²¹ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. září 1988, C-286/86 *Ministère public v Gérard Deserbais* [1988] ECR 4921.

francouzským odvolacím soudem (cour d'appel) v rámci trestního řízení proti Gérardu Deserbaisovi, který byl obviněn z nezákonného užívání označení pro dovážený sýr. Deserbais dovážel z Německa do Francie sýr Eidam, který byl vyrobený podle německých předpisů. Obsahoval 34,3% tuku, zatímco podle francouzských předpisů bylo možné používat název Eidam pouze pro takový sýr, který měl minimální obsah tuku 40%. Tudíž nebylo možné dovážet na francouzský trh sýr s nižším obsahem tuku pod označením Eidam, přestože byl v Německu tradičně a po právu vyráběn pod tímto označením. Soudní dvůr usoudil, že je neslučitelné s čl. 30 SEHS a cíli vnitřního trhu aplikovat taková pravidla na dovážené sýry stejného druhu z místa, kde byly pod stejným druhovým názvem, ale s jiným obsahem tuku po právu vyrobeny. Členský stát navíc nemůže bránit dovozu takových produktů, pokud jsou spotřebitelům poskytnuty dostatečné informace, aby mohli tento rozdíl rozlišit. Uplatnil se zde princip vzájemného uznávání. V tomto rozhodnutí Soudní dvůr klade velký důraz na označování výrobků, které může nahradit některá opatření členských států, bránící volnému pohybu zboží. Případ Deserbais je vlastně určitou obdobou rozsudku Cassis de Dijon, jen předmětem dovozu je jiný produkt a státy si vyměnily své role.

1.2 Princip vzájemného uznávání a volný pohyb osob

Princip vzájemného uznávání proniká následně i do dalších základních svobod v rámci jednotného vnitřního trhu, tedy i do volného pohybu osob.²² Pod touto svobodou si můžeme představit jak volný pohyb občanů jako osob bez ekonomického statutu, tak i volný pohyb osob jako ekonomicky činných subjektů. Do této druhé kategorie patří jak fyzické (podnikatelé) nebo právnické osoby, které vykonávají svou svobodu usazování, či poskytují v hostitelském státě služby, tak osoby vykonávající závislou práci, čímž myslím osoby v pozici pracovníků.²³ V diplomové práci se budu nejvíce zabývat volným pohybem pracovníků a svobodou usazování fyzických osob.²⁴

²² TOMÁŠEK: Expanze doktríny . . . , s. 238.

²³ STEHLÍK, HAMUÁK, PETR: Praktikum práva . . . , s. 131.

²⁴ Svoboda usazování fyzických osob je definována jako „možnost příslušníků jednoho státu přesunout se za účelem trvalé ekonomické aktivity stálé a nepřetržité povahy, tedy dlouhodobého provozování výdělečné činnosti, do státu jiného“. Od volného pohybu služeb se odlišuje svou dlouhodobostí a od volného pohybu pracovníků charakterem vykonávané činnosti. U svobody usazování fyzických osob se jedná o výkon samostatně výdělečné činnosti. Naopak u pohybu pracovníků se jedná o výkon závislé činnosti. Viz ŠÍŠKOVÁ a kol.: *Evropské právo 2* . . . , s. 66.

1.2.1 Uznávání odborných kvalifikací a diplomů

V rámci volného pohybu osob získal princip vzájemného uznávání značný význam zvláště při vzájemném uznávání odborných kvalifikací a diplomů. Právě svoboda volného pohybu osob, tedy hlavně svoboda usazování fyzických osob a svoboda pohybu pracovníků, je často podmíněna uznáváním diplomů a kvalifikací v cílovém státu. Tím jsou míněny požadavky členských států na vzdělání, dosaženou praxi, kvalifikaci, členství v určité organizaci atd. K této problematice se také vyjádřil Soudní dvůr, podle něhož by členské státy neměly vyžadovat dosažení vzdělání či praxe na jejich území, ale měly by také přihlížet ke kvalifikacím, diplomům a zkušenostem získaných v jiném členském státu Evropské unie.²⁵ Členské státy by tedy podle Soudního dvora měly kvalifikace a diplomy z jiných členských států uznávat.

Je třeba dodat, že stejně jako u volného pohybu zboží, i zde se k dosažení plnohodnotné realizace volného pohybu osob užívá postup uznávání kvalifikačních předpokladů (formálního a kvalifikovaného uznání). Při formálním uznání je třeba pro splnění předpokladů k výkonu činnosti (závislé nebo nezávislé) splnit určité formální podmínky. Při kvalifikovaném uznání se stejného výsledku dosáhne až při splnění některých dalších podmínek, jako je výchova, školení, absolvování praxe.²⁶

1.2.2 Vzájemné uznávání kvalifikací v judikatuře Soudního dvora

Jedním z nejzásadnějších rozhodnutí Soudního dvora v oblasti vzájemného uznávání odborných kvalifikací a diplomů byl rozsudek C-340/89 *Vlassopoulou*²⁷, který se stal precedentním judikátem pro tuto oblast. *Vlassopoulou* byla řecká občanka, která vykonávala ve svém státě povolání advokátky na základě řeckého diplomu. Zároveň byla držitelkou doktorátu univerzity v Tübingenu a v německé firmě vykonávala právní praxi. Ministerstvo spravedlnosti Spolkové republiky Německo však odmítlo její žádost o přijetí do advokátní komory a přípuštění k výkonu povolání advokáta. Důvodem bylo nesplnění předepsané kvalifikace. Tou bylo složení jedné státní zkoušky, určitá doba praxe a následně složení druhé státní zkoušky. *Vlassopoulou* podala odvolání k Nejvyššímu federálnímu soudu, který

²⁵ ŠIŠKOVÁ a kol.: *Evropské právo 2 . . .*, s. 67-68.

²⁶ TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 428.

²⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 1991, C-340/89 *Irène Vlassopoulou v. Ministerium für Justiz* [1991] ECR I-2379.

předložil Soudnímu dvoru předběžné otázky²⁸. Podle Soudního dvora mají členské státy při neexistenci harmonizace právo stanovit kvalifikační požadavky pro výkon určitého povolání, nicméně tyto požadavky nesmí bránit občanům jiných členských států ve svobodě usazování. Soudní dvůr došel k názoru, že členský stát, který je osobou žádán o možnost vykonávat určitou profesi, musí vzít v úvahu diplomy, certifikáty a jiné důkazy kvalifikace, které tato osoba získala v jiném členském státu a následně se pokusit srovnat specializované znalosti a schopnosti, ověřené těmito diplomy, se znalostmi požadovanými jejich vlastními vnitrostátními předpisy. Pokud veřejný orgán členského státu dojde k závěru, že znalosti a kvalifikace osvědčené zahraničními diplomy se shodují s požadavky určenými národními předpisy, členský stát musí tyto diplomy uznat. Odpovídají-li znalosti a kvalifikace pouze částečně, je na dotyčné osobě, aby prokázala, že chybějící znalosti a kvalifikaci skutečně získala.²⁹

1.2.3 Vzájemné uznávání kvalifikací a diplomů v sekundárním právu EU

V 80. letech a na počátku 90. let 20. století byly vydány obecné směrnice, které určovaly pravidla pro uznávání kvalifikace vysokoškolského a vyššího vzdělání. Byly to Směrnice 89/48 o obecném systému pro uznávání vysokoškolských diplomů a Směrnice 92/5, která upravovala získávání kvalifikace v postsekundárním vzdělávání. Toto uznávání se vztahovalo pouze na státní příslušníky členských států EU. Základním principem, který určoval tyto směrnice, byla povinnost hned neodmítnout uznat odbornou kvalifikaci, ale místo toho uložit žadateli adaptační dobu pod dohledem kvalifikované osoby nebo zkoušku způsobilosti.³⁰ Kromě těchto směrnic však byly vydány i směrnice sektorové, které upravovaly podrobnosti vzájemného uznání diplomů a jiných listin, osvědčujících způsobilost k výkonu povolání, jako např. směrnice pro lékaře, architekty, pro advokáty atd.³¹

Výše zmíněné obecné a sektorové směrnice byly v roce 2005 nahrazeny obecnou směrnicí o uznávání odborných kvalifikací.³² Nová směrnice zachovává předešlý systém a samozřejmě do ní byly začleněny oblasti upravené původními směrnicemi.³³ Týká se tedy

²⁸ Tyto otázky se týkaly čl. 52 Smlouvy o Evropském hospodářském společenství (nyní článek 49 SFEU).

²⁹ LYČKA, Martin a kol. *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde Praha, akciová společnost, 2010, s. 192-194.

³⁰ STEHLÍK, HAMULÁK, PETR: *Praktikum práva*. . . , s. 141.

³¹ TICHÝ a kol: *Evropské právo* . . . , s. 431.

³² ŠIŠKOVÁ a kol: *Evropské právo 2* . . . , s. 69.

³³ STEHLÍK, HAMULÁK, PETR: *Praktikum práva*. . . , s. 141.

osob samostatně výdělečně činných, nebo zaměstnanců, pokud je pro výkon jejich činnosti potřebná odborná kvalifikace, která může být dána buď délkou praxe, nebo diplomem.³⁴

Směrnice o uznávání odborných kvalifikací³⁵ určuje tři kategorie pro uznání kvalifikace. První kategorie ukládá členským státům umožnit výkon profese, která vyžaduje odbornou způsobilost, osobám, jež splňují předpoklady. To znamená, že jejich odborná způsobilost je osvědčena orgány domovského státu a úroveň kvalifikace je maximálně o jeden stupeň nižší než v hostitelském státě. V případě že v domovském státě tato kvalifikace požadována není, je třeba, aby osoba žádající o uznání kromě osvědčení odborné způsobilosti doložila, že tuto činnost v posledních deseti letech alespoň dva roky vykonávala. Pokud jsou zde větší rozdíly mezi požadavky domovského a hostitelského státu, může hostitelský stát žádat, aby osoba absolvovala určité adaptační období, nebo složila zkoušku způsobilosti. V druhé kategorii se jedná o profese, kde je potřebná odborná praxe, nikoli odborná kvalifikace. Jedná se o profese v oblasti dopravy, kožedělného průmyslu, hotelových služeb atd. Pro tuto kategorii je dostatečné, že osoba vykonávala tuto činnost již v domovském státě. Poslední třetí kategorie se týká profesí ve zdravotnictví a architektuře. Zde je žádoucí, kromě doložení získání odborné kvalifikace, také doložení absolvování dostatečné odborné praxe.³⁶

1.3 Princip vzájemného uznávání a volný pohyb služeb

Volný pohyb služeb a volný pohyb zboží se v některých oblastech velmi podobají. Podobnost lze spatřovat zejména v tom, že se tu něco poskytuje za úplatu.³⁷ Vzhledem k tomu, že v obou těchto oblastech je hlavním cílem přechod věcí nebo činností přes hranice, bylo třeba, aby i zde našel uplatnění princip vzájemného uznávání.³⁸ To se projevilo i v návrhu směrnice o službách, který předložila Komise v roce 2004, a který usiloval o liberalizaci trhu služeb. Návrh obsahoval kromě jiného i tzv. princip země původu, což je obdoba principu vzájemného uznávání. Princip země původu znamená, že „*poskytování služeb přes hranice by mělo podléhat právní úpravě domácí země a ne právní úpravě*

³⁴ ŠIŠKOVÁ a kol: *Evropské právo 2 . . .*, s. 67-68.

³⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací. Úř. věst. L 255, 30. září 2009, s. 22 a násl.

³⁶ ŠIŠKOVÁ a kol. :*Evropské právo 2 . . .*, s. 69.

³⁷ Při volném pohybu zboží se poskytují za úplatu věci (průmyslové výrobky, zemědělské produkty) a u volného pohybu služeb se poskytují za úplatu činnosti (např. řemeslné).

³⁸ TOMÁŠEK: *Expanze doktríny . . .*, s. 238.

*hostitelského státu, v němž se služba poskytuje.*³⁹⁴⁰ Proti návrhu se zdvihl hlavně u „starých“ členských států EU odpor. Tyto státy argumentovaly hlavně nepříznivými sociálními dopady, které by tento princip s sebou mohl nést. Dle jejich názoru by se poskytovatelé služeb přesunuli do „nových“ členských států, odkud by služby poskytovali za mnohem nižší ceny.⁴¹ Důsledkem toho by pak byla zvýšená nezaměstnanost ve „starých“ státech a tlak na snížení standardů ochrany pracovníků, spotřebitelů a občanů.⁴² Proto byl nakonec v revizi návrhu směrnice o službách z roku 2006 odstraněn princip země původu a byl nahrazen tzv. pravidlem svobody poskytování služeb, na jehož základě by mělo být cílovým zemím umožněno omezit na svém území poskytování služeb subjekty z jiných členských států, pokud nesplní jimi stanovené podmínky.⁴³ V tomto provedení směrnice o službách⁴⁴ nakonec vešla v platnost. Evropská unie se v ní kloní spíše k režimu národního zacházení, který je založen na regulaci trhu „cílovými“ státy.⁴⁵

1.3.1 Volný pohyb služeb a uznávání kvalifikací a diplomů

Princip vzájemného uznávání se v rámci volného pohybu služeb ve vnitřním trhu projevuje v souvislosti s uznáváním diplomů a kvalifikací. Důvodem je to, že požadavky, které mohou omezovat svobodu usazování, mohou bránit i volnému pohybu služeb. Navíc některé požadavky, které by mohly být odůvodněné v rámci svobody usazování, by mohly být také výraznou překážkou pro poskytování jednorázových služeb v přeshraničním obchodu. Uznávání kvalifikací a diplomů v rámci svobody volného pohybu služeb upravuje stejná směrnice jako uznávání kvalifikací a diplomů v souvislosti se svobodou volného pohybu osob a usazování, a to směrnice o uznávání odborných kvalifikací.⁴⁶ Tato směrnice nicméně stanoví mnohem měkčí požadavky na rozdíl od svobody usazování. Ve svém čl. 6 například

³⁹ URBAN, Luděk. *Otevírání trhů služeb ve vnitřním trhu EU* [online]. Euroskop.cz, [cit. 20. března 2014]. Dostupné na < <https://www.euroskop.cz/8735/sekce/volny-pohyb-sluzeb/> >.

⁴⁰ Znamenalo by to, že k poskytování služeb kdekoli v Evropě by měl stačit např. jeden živnostenský list, viz KRUTÍLEK, Ondřej, KROUPOVÁ, Eliška. *Proč implementace směrnice o službách tak bolela?* [online] Euroskop.cz, 19. října 2012 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na < <https://www.euroskop.cz/9047/21433/clanek/proc-implementace-smernice-o-sluzbach-tak-bolela/> >.

⁴¹ Jednalo by se o tzv. sociální dumping - využívání pracovní síly v jiných zemích pro snížení výrobních nákladů a tím zavádění nekalých obchodních praktik, viz <<http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=fr/request&view=pt&termuri=http://eurovoc.europa.eu/138292&language=cs>>.

⁴² URBAN: *Otevírání trhů služeb* . . .

⁴³ KRUTÍLEK, KROUPOVÁ: *Proč implementace směrnice* . . .

⁴⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu. Úř. věst. L 376, s. 36 a násl.

⁴⁵ Viz kapitola 4.

⁴⁶ Směrnice 2005/36/ES . . .

uvádí výčet povinností, od kterých musí hostitelský stát poskytovatele služeb se sídlem v jiném členském státě osvobodit.⁴⁷

1.3.2 Uznávání a volný pohyb služeb v judikatuře Soudního dvora

Princip vzájemného uznávání v oblasti služeb se v judikatuře Evropského soudního dvora objevil dokonce dříve než byl vydán rozsudek *Cassis de Dijon*, a to v rozsudku ve věci *Choquet*.^{48,49} M. Choquet byl francouzské státní příslušnosti s bydlištěm ve Spolkové republice Německo. Stal se účastníkem dopravní nehody v Německu a byl tamním okresním soudem odsouzen k zaplacení pokuty mimo jiné za řízení bez řidičského oprávnění. Soud tak rozhodl na základě toho že, přestože Choquet vlastnil francouzský řidičský průkaz, podle německých předpisů mohl jako cizí státní příslušník se svým národním nebo mezinárodním průkazem řídit motorové vozidlo maximálně po dobu jednoho roku od data překročení hranice. Po uplynutí této lhůty si musel pořídit německý řidičský průkaz, což Choquet neučinil. Soudní dvůr se v této věci zabýval předběžnou otázkou, jestli je slučitelné s právem Společenství, aby členský stát vyžadoval od občanů ostatních členských států opatřit si národní řidičský průkaz, přestože jsou držiteli srovnatelného řidičského průkazu z jiného členského státu. Soudní dvůr se vyjádřil tak, že výše zmíněný požadavek není v zásadě neslučitelný s právem Společenství. Mohl by však být považován za nepřímý zásah do výkonu práva volného pohybu osob, volného usazování nebo volného pohybu služeb, jestliže by se ukázalo, že tyto požadavky jsou k požadavkům bezpečnosti silniční dopravy nepřiměřené. Kromě toho Soudní dvůr upozornil na to, že pokud by vnitrostátní předpisy členského státu požadovaly řidičskou zkoušku, která jasně zdvojuje zkoušku podstoupenou v jiném členském státě, jednalo by se o překážku uznávání řidičského průkazu vydaného jiným členským státem, jelikož by tyto požadavky nebyly přiměřené nárokům na bezpečnost dopravy na veřejných komunikacích. Takové požadavky by tedy nebyly slučitelné se svobodou služeb. Soudní dvůr tady prezentoval zásadu zákazu dvojích kontrol a povinnost srovnávat, a pokud je to nezbytné, vzít na vědomí zkoušky absolvované v jiném členském

⁴⁷ V čl. 6 směrnice je uvedeno, že hostitelský stát musí například poskytovatele služeb osvobodit od povinného členství v profesních organizacích, viz směrnice 2005/36/ES . . .

⁴⁸ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 28. listopadu 1978, C-16/78 *Criminal proceedings v Michel Choquet* [1978] ECR 2293.

⁴⁹ JANSSENS, Christine: *The Principle of Mutual Recognition in EU Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013. s. 14.

státu.⁵⁰ Na základě zásady zákazu dvojích kontrol je třeba považovat situaci osob oprávněných k výkonu činnosti podle práva členského státu původu za rovnocennou se situací osob, které jsou ke stejné činnosti oprávněny podle práva hostitelského státu. Důsledkem toho je, že hostitelský stát musí zohlednit kontrolní postupy jiných členských států a jejich výsledky, těm pak přiznat rovnocenné účinky. To označujeme jako princip vzájemného uznávání.⁵¹

Princip vzájemného uznávání byl Soudním dvorem podle Janssens na volný pohyb služeb poprvé plně aplikován teprve až v rozhodnutí C-76/90 Säger.⁵²⁵³ Jednalo se o spor mezi německým právníkem v oblasti patentového práva Sägerem a britskou společností Dennemeyer & Co se sídlem ve Velké Británii, která poskytovala monitorovací služby v oblasti patentového práva i pro klienty v Německu. Säger namítl, že služby britské společnosti jsou poskytovány bez příslušného oprávnění (licenční požadavek stanovený německým právem) a jsou tak v rozporu s německými předpisy. Společnost Dennemeyer namítla, že tento předpis je v rozporu s volným pohybem služeb. Evropský soudní dvůr rozhodl, že licenční požadavek, stanovený německým právem pro poskytování patentového poradenství, je překážkou volnému pohybu služeb. Soudní dvůr připomněl, že členské státy, ve kterých jsou poskytovány dané služby, nejsou oprávněny znovu prověřovat soulad s licenčními a jinými požadavky, které jsou uspokojeny v domácím státě poskytovatele.⁵⁴ Tento rozsudek ujasnil, že při absenci jakéhokoli důvodu zde není žádné ospravedlnění, proč by služby, které byly po právu vytvořeny v jednom členském státě, neměly být povoleny v jiném.⁵⁵

1.4 Pozice principu vzájemného uznávání ve vnitřním trhu

Myslím, že mohu na základě judikatury uvedené v této kapitole konstatovat, že od rozhodnutí ve věci Cassis de Dijon našel si princip vzájemného uznávání v rozhodovací praxi Soudního dvora rychle své místo, ať už se jedná o rozhodování ve věcech volného pohybu zboží, nebo dalších svobod. Princip vzájemného uznávání, umožňující efektivním způsobem

⁵⁰ Tamtéž, s. 15.

⁵¹ HRADIL, Jan. *Uznávání odborných kvalifikací v rámci volného poskytování služeb v právu Evropské unie*. 1. vydání. Praha: NAŠE VOJSKO, 2011. s. 35-36.

⁵² Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 25. července 1991 C-76/90, *Manfred Säger v Dennemeyer & Co. Ltd* [1991] ECR I-4239.

⁵³ JANSSENS: *The Principle of Mutual Recognition . . .*, s.15.

⁵⁴ LYČKA a kol: *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora . . .*, s. 219-220.

⁵⁵ JANSSENS: *The Principle of Mutual Recognition . . .*, s. 15.

odstraňovat překážky mezi členskými státy EU, stal se jedním z hlavních stavebních kamenů vnitřního trhu. Je však potřeba si všimnout, že fungování vzájemného uznávání není založeno pouze na judikatuře Soudního dvora, která podává výklad ke správné aplikaci primárního práva EU. Aplikace principu vzájemného uznávání se také částečně promítla do sekundárního práva EU, jehož prostřednictvím EU reguluje fungování vzájemného uznávání ve vnitřním trhu.⁵⁶ Příkladem toho může být např. již zmíněná Směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací. Je tedy patrné, že vzájemné uznávání nikdy nebude samo fungovat jako alternativa k harmonizaci, jak by se na první pohled mohlo zdát. Zde bych odkázal na Möstla, který ve svém článku uvádí, že *„evropský zákonodárce podporuje fungování vzájemného uznávání prostřednictvím sekundárního práva“* a právě *„vzájemné uznávání se stalo klíčovým prvkem v dotvoření vnitřního trhu prostřednictvím sekundárního práva.“* Podle Möstla je třeba vzájemné uznávání s ohledem na sekundární legislativu považovat ne za alternativu k harmonizaci, jak bývá občas špatně vykládáno, ale za princip, který funguje vedle harmonizace a navzájem se s ní doplňuje.⁵⁷

⁵⁶ Princip vzájemného uznávání se do sekundární legislativy promítl na základě např. čl. 114 SFEU nebo čl. 53 SFEU. Viz MÖSTL, Markus. Preconditions and Limits of Mutual Recognition. *Common Market Law Review*, 2010, roč. 47, č. 2, s. 413.

⁵⁷ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 413.

2. Princip vzájemného uznávání v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech

Evropská integrace byla původně zaměřená pouze ekonomicky. Postupně se však rozšiřovala do dalších oblastí a tudíž bylo nutné řešit i nově vzniklé situace. Zrušením veřejnoprávních překážek jako jsou cla, množstevní opatření pro dovoz a vývoz a opatření s rovnocenným účinkem jako mají množstevní a jiná opatření, byla realizována svoboda volného pohybu zboží a následně i zrušením dalších překážek svoboda volného pohybu osob, služeb a kapitálu v rámci vnitřního trhu EU. Vzhledem k tomu, že myšlenkou vnitřního trhu bylo usnadnit osobám z různých členských států mezi sebou obchodovat a uzavírat nejrůznější smlouvy, muselo se také počítat s potřebou řešení sporů mezi těmito osobami. Častější migrace osob v rámci EU je například provázena vznikem smíšených manželství, ale i jejich rozvody, je třeba řádně upravit výchovu a výživu nezletilých dětí či upravit dědění. Pro tyto veškeré problémy bylo nutno vytvořit nějaká opatření. V roce 1968 byl vytvořen první dokument, tzv. Bruselská úmluva o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Šlo zatím jen o mezinárodní smlouvu uzavřenou členskými státy, jelikož v této době ještě Evropské společenství nemělo pravomoc upravovat tuto sféru sekundárním právem. Na základě Maastrichtské smlouvy byla tato oblast včleněna do tzv. třetího pilíře, který upravoval justiční spolupráci v civilních a trestních věcech, nicméně stále se jednalo o mezivládní spolupráci. Justiční spolupráce tedy nevycházela z pravomoci ES. Teprve až Amsterodamská smlouva rozšířila pravomoc ES na justiční spolupráci v civilních věcech. Po přijetí Amsterodamské smlouvy začaly být postupně mezinárodní smlouvy nahrazovány nařízeními, která napomáhala prohlubovat justiční spolupráci a mimo jiné obsahovala pravidla pro vzájemné uznávání soudních rozsudků a pro jejich výkon.⁵⁸ Šlo o pravidla, ve kterých se projevoval princip vzájemného uznávání. Princip vzájemného uznávání se tedy postupně dostal z oblasti vnitřního trhu i do dalších oblastí justiční spolupráce, tentokrát v civilních věcech. V této kapitole proto uvedu některá vybraná nařízení, jejichž prostřednictvím evropský zákonodárce zavádí vzájemné uznávání i do této oblasti.

⁵⁸ TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. *Právo Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Leges, s. r. o., 2013, s. 359-361.

2.1 Vzájemné uznávání cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

Jednou z oblastí, kde se projevuje princip vzájemného uznávání je uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. V rámci justiční spolupráce mezi členskými státy EU je třeba, aby taková rozhodnutí, vydaná na území jednoho členského státu, měla právní účinky i na území druhého státu. Aby došlo k jejich následnému uznání a výkonu a tím aby se dostala na roveň rozhodnutí tuzemského soudního orgánu. Pokud by nebylo možné uznat soudní rozhodnutí, ztratilo by právo svou primární funkci vynutitelnosti a oslabilo by tak postavení celého právního odvětví.⁵⁹ Proto bylo 22. prosince 2000 vydáno Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen Nařízení Brusel I)⁶⁰, ve kterém se, jak z názvu tohoto právního dokumentu vyplývá, projevil princip vzájemného uznávání. Nicméně nově byla 22. prosince 2012 vyhlášena v Úředním věstníku EU revize zmíněného Nařízení Brusel I nazvaná Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen Nařízení Brusel I bis)⁶¹, které by mělo v budoucnu nahradit Nařízení Brusel I.

2.1.1 Nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I upravuje proces uznání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Nařízení rozlišuje tři základní fáze procesu uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí a těmi jsou:⁶²

- 1) uznání rozhodnutí
- 2) prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí (exequatur)
- 3) výkon rozhodnutí

Hlavním přínosem Nařízení Brusel I je, že první fáze „uznání“ se děje neformální, automatickou cestou. Znamená to, že „rozhodnutí“⁶³ vydaná v jednom členském státě EU jsou

⁵⁹ HRADILOVÁ, Veronika. Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech v rámci EU a v USA. *Právo pro podnikání a zaměstnání*, 2008, roč. 17, č. 4, s. 6.

⁶⁰ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L 12, 16. ledna 2001, s. 1 a násl.

⁶¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L 351, 20. prosince 2012, s. 1 a násl.

⁶² KONEČNÁ, Petra. *Uznání a výkon rozhodnutí v přepracovaném nařízení Brusel I* [online]. epravo.cz, 25. července 2013 [20. února 2014]. Dostupné na <<http://epravo.cz/top/clanky/uznani-a-vykon-rozhodnuti-v-prepracovanem-narizeni-brusel-i-91964.html>>.

*v ostatních státech uznávána bez zvláštního řízení, avšak jen do doby, než se v konkrétním případě stane sporným, zda rozhodnutí má či nemá být uznáno.*⁶⁴ Nařízení Brusel I upravuje také v čl. 34 a 35 některé případy, kdy soud musí uznání cizích rozhodnutí sám odepřít. Samotné cizí rozhodnutí podle čl. 36 není možné přezkoumat ve věci samé, je však nutné podle čl. 54 přezkoumat formální stránku tohoto rozhodnutí.

Další fází je řízení o vykonatelnosti, které se zahajuje návrhem na prohlášení vykonatelnosti cizího rozhodnutí ještě před podáním návrhu na výkon rozhodnutí. Tento návrh však může být podán současně s návrhem na výkon rozhodnutí. Návrh na prohlášení vykonatelnosti musí však mít obdobné formální náležitosti jako návrh na uznání, uvedené v čl. 53 Nařízení Brusel I. Jakmile jsou tyto náležitosti splněny, rozhodnutí se stává vykonatelným. Pokud bylo rozhodnutí vykonatelné ve státě vydání a bylo prohlášeno za vykonatelné i ve státě uznání a nebyly zde žádné důvody pro odepření uznání, dochází k třetí fázi a tou je výkon rozhodnutí.⁶⁵

V Nařízení Brusel I jsou vidět snahy o zautomatizování postupů a odstranění překážek uznávání, které jsou způsobeny odlišnými právními řády členských států. Tyto snahy se ještě silněji projevují v Nařízení Brusel I bis.

2.1.2 Nařízení Brusel I bis

Nařízení Brusel I bis bylo přijato za účelem zjednodušení původního Nařízení Brusel I. Toto nové nařízení zrušuje a nahrazuje původní Nařízení Brusel I, ale jeho použití bude možné, až na výjimky, od 10. ledna 2015.

Preambule Nařízení Brusel I bis nově zdůrazňuje, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě by měla být uznávána ve všech členských státech, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení (bez toho aby bylo potřeba prohlášení vykonatelnosti, neboli exequatur). Nařízení Brusel I bis ruší fázi prohlášení vykonatelnosti. Ve zrušení této fáze se projevuje snaha o menší časovou náročnost a nižší finanční náklady přeshraničních sporů a také předpoklad vzájemné důvěry, která by měla být při výkonu spravedlnosti mezi členskými státy EU. Pro Nařízení Brusel I bis tedy nadále platí, že k uznání dochází automaticky. Podle Nařízení Brusel I bis nově dochází i k výkonu rozhodnutí automaticky.⁶⁶

⁶³ Dle čl. 32 Nařízení Brusel I se rozhodnutím rozumí každé rozhodnutí vydané soudem členského státu.

⁶⁴ KONEČNÁ: *Uznání a výkon rozhodnutí* . . .

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Tamtéž.

2.1.3 Vzájemné uznávání cizích soudních rozhodnutí v judikatuře Soudního dvora

Nařízení Brusel I (Brusel I bis) samozřejmě také ovlivnila judikatura Soudního dvora. Uvedl bych pro příklad rozhodnutí ve věci C-7/98 Dieter Krombach vs. André Bamberski⁶⁷, které se promítlo do zásady upravené v čl. 36⁶⁸ Nařízení Brusel I (obdobně v čl. 52 Nařízení Brusel I bis).⁶⁹ Soudní dvůr zde rozhodoval o předběžných otázkách, které mu předložil Spolkový soudní dvůr ve sporu mezi A. Bamberskim s bydlištěm ve Francii a D. Krombachem s bydlištěm v Německu, který byl porotním soudem v Paříži odsouzen k náhradě škody na základě občanskoprávní žaloby. Soudní dvůr ve svém rozhodnutí uvedl, že je zakázáno, aby soud státu, kde se uznání žádá, odmítl uznání jen z důvodu, že existuje rozdíl mezi právním pravidlem použitým soudem státu, který rozhodnutí vydal a právním pravidlem, které by použil soud státu, kde se uznání žádá. Stejně tak nemůže soud státu, kde se uznání žádá, přezkoumávat správnost právních nebo skutkových posouzení, která provedl soud státu, kde bylo rozhodnutí vydáno. Stručně řečeno, soud, u kterého se o uznání žádá, nemůže odmítnout rozhodnutí uznat jen kvůli tomu, že by v dané věci rozhodl jinak.

2.2 Uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a rodičovské zodpovědnosti

Vzhledem k tomu, že případy z oblasti rodinného práva jsou jednou z nejméně frekventovaných oblastí sporů s mezinárodním prvkem, tedy i sporů mezi osobami z různých členských států EU, bylo potřeba speciálně upravit i tuto oblast evropským právem. Proto bylo v roce 2003 přijato Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a rodičovské zodpovědnosti (dále jen Nařízení Brusel II bis).⁷⁰ Toto nařízení reguluje příslušnost soudů členských států, spolupráci mezi ústředními orgány členských států ve věcech rodičovské zodpovědnosti a hlavně pro nás důležité uznání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a rodičovské zodpovědnosti.⁷¹

⁶⁷ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 28. března 2000, C-7/98 *Dieter Krombach v André Bamberski* [2000] ECR I-3240.

⁶⁸ V čl. 36 Nařízení Brusel I je uvedeno: „Cizí rozhodnutí nesmí být v žádném případě přezkoumáváno ve věci samé.“

⁶⁹ ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 323.

⁷⁰ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Úř. věst. L 338, 23. prosince 2003, s. 1 a násl.

⁷¹ PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské a mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 129-130.

Nařízení Brusel II bis ve své preambuli uvádí, že podle Evropské rady je zásada vzájemného uznávání soudních rozhodnutí základem pro vytvoření skutečného soudního prostoru.

Podle čl. 21 jsou „rozhodnutí⁷² vydaná v některém členském státě v jiných členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.“ Existují však důvody, na jejichž základě nemusí být rozhodnutí uznáno.⁷³ V čl. 26 Nařízení Brusel II bis je dále jasně uveden zákaz přezkoumání rozhodnutí ve věci samé. Dále čl. 25 stanoví, že uznání rozhodnutí nesmí být zamítnuto z důvodu, že právo členského státu, v němž se o uznání žádá, nepřipouští rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné na základě týchž skutečností. Na fázi uznání dále navazuje fáze prohlášení vykonatelnosti (na návrh kterékoli zúčastněné strany) a výkon rozhodnutí.⁷⁴ Opět se zde projevuje velká snaha o zjednodušení procesu uznávání, nicméně na rozdíl od Nařízení Brusel I bis zde nedošlo k takovému urychlení procesu uznávání, jelikož zde nebyla odstraněna fáze prohlášení vykonatelnosti.

2.3 Úpadkové řízení

Dalším nařízením, ve kterém se projevuje princip vzájemného uznávání, je Nařízení Rady (ES) č. 1345/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.⁷⁵ Jedním z důvodů přijetí tohoto nařízení byla skutečnost, že případy platební neschopnosti s přeshraničními důsledky měly negativní vliv na řádné fungování vnitřního trhu a vyvstala zde potřeba aktu, který by koordinoval opatření, jež je třeba učinit proti majetku dlužníka, jenž není schopen platit závazky. Tento právní akt společenství by měl zvýšit účinnost a zrychlit úpadková řízení s mezinárodním prvkem. Účelem nařízení je vyhnout se podnětům, které motivují zúčastněné strany k převodu majetku nebo soudních řízení z jednoho členského státu do druhého za účelem výhodnějšího právního postavení k nevýhodě věřitelů, tzv. „forum shoppingu“.⁷⁶

O tomto nařízení se zmiňují proto, že upravuje uznávání úpadkových řízení se snahou o jeho automatizaci. V čl. 16 toto nařízení stanovuje, že „rozhodnutí o zahájení úpadkového

⁷² Rozhodnutím se dle čl. 2 odst. 4 Nařízení Brusel II bis rozumí rozhodnutí soudu členského státu.

⁷³ Důvody pro neuznání rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné viz čl. 22 a důvody pro neuznání rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti viz čl. 23 Nařízení Brusel II bis.

⁷⁴ PAUKNEROVÁ: *Evropské a mezinárodní právo . . .*, s. 144-147.

⁷⁵ Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení. Úř. věst. L 160, 30. června 2000, s. 1 a násl.

⁷⁶ EUROPA: *Úpadkové řízení* [online]. europa.eu, 24. února 2011 [cit. 25. února 2014]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/l33110_cs.htm>.

řízení, učiněné soudem členského státu, který je mezinárodněprávně příslušný, je uznáváno ve všech členských státech od okamžiku, kdy nabude účinků ve státě, který řízení zahájil.“ Nařízení v čl. 26 zavádí jediný důvod pro odepření uznání a tím je rozpor s veřejným pořádkem, zejména s jeho základními zásadami nebo s ústavními právy a svobodami jednotlivce. Nicméně, jak je uvedeno v odrážce 22 preambule, důvody pro neuznání by měly být omezeny na nezbytné minimum. Projevuje se zde tedy snaha Evropské unie snížit možnost bránění vzájemného uznávání rozhodnutí na minimum.

2.4 Evropský exekuční titul

Určitým krokem ke zjednodušení systému uznávání v občanských věcech bylo přijetí Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky⁷⁷⁷⁸. Rozehnalová toto nařízení zařazuje do „souboru tří nařízení“⁷⁹, která navazují na Nařízení Brusel I, a která současně pro určitou kategorii rozhodnutí stanoví možnost využití jednoduššího procesu uznávání a výkonu.⁸⁰ V čl. 1 nařízení je uvedeno, že hlavním účelem zavedení evropského exekučního titulu bylo, „*aby byl stanovením minimálních norem umožněn volný pohyb rozhodnutí⁸¹, soudních smírů a úředních listin ve všech členských státech, aniž by se v členském státě výkonu musela před uznáním a výkonem konat zprostředkující řízení.*“ Evropský exekuční titul u nesporných nároků ruší prohlášení vykonatelnosti a možnost námitek proti uznání rozhodnutí. Jak uvádí ve své knize Rozehnalová, evropský exekuční titul není zcela „*evropským titulem*“. Jedná se pouze o potvrzení exekučních titulů vydaných podle národního práva, které splňují určité podmínky.⁸² Na základě tohoto potvrzení se pak rozhodnutí mohou volně pohybovat mezi členskými státy a jsou těmito státy uznávána.

⁷⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004, ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky. Úř. věst. L 143/15, 30. dubna 2004, s. 15 a násl.

⁷⁸ Co jsou nesporné nároky viz preambule odrážka 5 nařízení č. 805/2004. Jsou jimi „*všechny situace, v nichž dlužník prokazatelně nepopírá existenci ani výši peněžního nároku a v nichž má věřitel proti dlužníkovi buď soudní rozhodnutí, nebo vykonatelný dokument, který vyžaduje výslovný souhlas dlužníka, ať už se jedná o soudní smír, nebo úřední listinu.*“

⁷⁹ Nařízení o evropském exekučním titulu, nařízení o evropském platebním rozkazu a nařízení o drobných nárocích.

⁸⁰ ROZEHNALOVÁ a kol.: *Mezinárodní právo soukromé* . . . ,s. 364.

⁸¹ Dle čl. 4 odst. 1 nařízení č. 805/2004 se jedná o rozhodnutí soudu členského státu.

⁸² Tamtéž, s. 364.

2.5 Evropský platební rozkaz

K zavedení řízení o evropském platebním rozkazu došlo Nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006⁸³, dalším ze souboru nařízení, které navazují na Brusel I a představují pokrok ve zjednodušení uznávání a výkonu. Toto řízení by mělo zjednodušit a urychlit řízení o sporech v přeshraničních případech, týkajících se nesporných⁸⁴ peněžních nároků v občanských a obchodních věcech a mělo by snížit náklady na toto řízení. Dále umožňuje volný pohyb evropských platebních rozkazů v Evropské unii, a to tím, že stanovuje minimální normy, díky nimž je zbytečné zahajovat v členském státu výkon před uznáním a výkonem jakékoli mezitímní řízení.⁸⁵ Řízení je urychleno tak, že jednotlivé úkony se zde činí pomocí vzorových formulářů.

Evropský platební rozkaz zavádí nové nalézací řízení, které je založeno na používání vzorových formulářů, které usnadňují administrativu nejen soudům, ale i stranám⁸⁶ a pomáhají tak vytvořit automatizované postupy. Rozehnalová uvádí, že jde o výlučně unijní exekuční titul, který existuje vedle exekučních titulů platných v jednotlivých členských státech.⁸⁷

2.6 Evropské řízení o drobných nárocích

V roce 2007 přijaly Evropský parlament a Rada (ES) nařízení, které znamenalo další pokrok v justiční spolupráci v EU. Zavedlo totiž nový typ jednoduchého a rychlého řízení a výrazně usnadnilo i uznávání a výkon rozhodnutí vydaných v tomto řízení. Jednalo se o nařízení o drobných nárocích.⁸⁸ Tento nástroj byl vytvořen jako určitá alternativa k řízením

⁸³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. Úř. věst. L 399, 30. prosince 2006, s. 1 a násl.

⁸⁴ Nespornými věcmi se v tomto případě rozumí něco jiného než v případě evropského exekučního titulu. Rozumí se tím takový nárok, který není mezi stranami předmětem právního sporu. Takový, o kterém je žalobce schopen předložit takové důkazní prostředky, že o něm nejsou pochybnosti. Viz ROZEHNALOVÁ a kol.: *Mezinárodní právo soukromé . . .*, s. 387.

⁸⁵ EUROPA: *Řízení o evropském platebním rozkazu* [online]. europa.eu, 21. prosince 2012 [cit. 25. února 2014], s. 1. Dostupné na http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/116023_cs.htm.

⁸⁶ Např. vyplnění formuláře je pro žalobce jednodušší než správné sepsání žaloby, viz MATĚJKOVÁ, Martina. *Evropský platební rozkaz* [online]. BusinessInfo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 26. února 2014], s.1. Dostupné na <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropsky-platebni-rozkaz-19929.html>.

⁸⁷ ROZEHNALOVÁ a kol.: *Mezinárodní právo soukromé . . .*, s. 388.

⁸⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. věst. L 195, 31. července 2007, s. 1 a násl.

vedeným podle právních předpisů v členských státech.⁸⁹ Podle čl. 1 cílem tohoto nového řízení je zjednodušit a urychlit řízení o sporech, které se týkají drobných nároků v přeshraničních případech a snížit náklady na ně. Podle čl. 2 jde o spory v občanských a obchodních věcech v přeshraničních případech bez ohledu na povahu soudu, pokud hodnota nároku nepřevyšuje 2000 eur. Toto nařízení podle čl. 1 ruší mezitímní opatření nezbytné k tomu, aby rozhodnutí vydané soudem v rámci evropského řízení o drobných nárocích v jednom z členských států mohlo být posléze uznáno a vykonáno v jiném členském státu. Podle čl. 20 tohoto nařízení se „rozhodnutí vydané v rámci evropského řízení o drobných nárocích v jednom členském státě uzná a vykoná v jiném členském státě, aniž je nutné prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti napadnout jeho uznání.“ Řízení je až na výjimky, kdy soud může nařídít ústní jednání,⁹⁰ písemné. Jednotlivé úkony se zde provádějí, stejně jako v řízení o evropském platebním rozkazu, pomocí formulářů, které by měly zjednodušit práci jak účastníkům, tak rozhodujícímu orgánu. Tento nástroj vzájemného uznávání je však přes veškeré výhody, jak uvádí Martin Krčmář ve svém článku, využíván poměrně málo. Důvodem jsou jak malé povědomí o tomto nástroji u veřejnosti, tak občas vysoké náklady na překlad jednotlivých písemných úkonů, protože ty musí být předkládány v jazyce soudu, u kterého je řízení vedeno.⁹¹

2.7 Veřejné listiny v dědických věcech a evropské dědické osvědčení

Nařízením upravující pravidla vzájemného uznávání v rámci justiční spolupráce je také Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.⁹² Tímto nařízením se harmonizují kromě jiného pravidla uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech v Evropské unii a vydávání dědického osvědčení.

⁸⁹EUROPA: *Evropské řízení o drobných nárocích* [online]. europa.eu, 27. srpna 2007 [cit. 1. března 2014]. Dostupné na < http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/protection_of_consumers/116028_cs.htm>.

⁹⁰ Soud může nařídít v některých případech dle čl. 5 ústní jednání, viz nařízení č. 861/2007 .

⁹¹ KRČMÁŘ, Martin. *O jednom evropském řízení, které téměř nikdo nezná* [online]. patria.cz, 13. listopadu 2012 [cit. 1. března 2014]. Dostupné na < <https://www.patria.cz/pravo/2194970/o-jednom-evropskem-řízení-ktere-temer-nikdo-nezna.html>>.

⁹² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. Úř. věst. L 201, 27. července 2012, s. 107 a násl.

Podle čl. 39 nařízení „rozhodnutí“⁹³ vydaná v některém členském státě jsou v ostatních státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.“⁹⁴ Co se týče vykonatelnosti, pak podle čl. 43 nařízení rozhodnutí vykonatelné ve státě vydání, který je státem EU, je také vykonatelné v jiném státě EU, pokud tam bylo na návrh některé z dotčených stran prohlášeno příslušným orgánem za vykonatelné. Nebylo zde tedy odstraněno prohlášení vykonatelnosti.

Co se týká veřejných listin,⁹⁵ tak podle čl. 59 „veřejná listina vyhotovená v jednom členském státě má v jiném členském státě stejné důkazní účinky jako ve státě původu.“ To znamená, že veřejná listina se neuznává, ale přijímá. Tento rozdíl spočívá v tom, že tato listina má stejnou důkazní sílu jako v členském státu původu. Veřejná listina, která je vykonatelná ve státě původu, se poté stává vykonatelnou v dalším členském státě, pokud je za ni prohlášena příslušným orgánem na návrh dotčené strany. Přijímání platí podobně i u soudního smíru.⁹⁶ U přijímání se ukazuje mnohem silnější projev vzájemné důvěry, než je tomu u uznávání rozhodnutí.

Dalším nástrojem, který nařízení zavádí, je evropské dědické osvědčení. To se vydává například dědicům, kteří mají potřebu v jiném členském státu prokázat svůj status nebo vykonat svá práva či pravomoci. Toto osvědčení by mělo ihned po svém vydání vyvolávat účinky ve všech členských státech bez toho, aby bylo třeba nějakého zvláštního postupu.⁹⁷ I zde se tedy projevuje princip uznávání, jelikož na základě evropského dědického osvědčení je status určitých osob uznáván ve všech státech EU automaticky.

2.8 Uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech vyživovacích povinností

Posledním nařízením, které bych rád uvedl, je Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.⁹⁸ Cílem nařízení je stanovit společná pravidla, která by měla zajistit vymáhání pohledávek výživného, přestože se povinný či oprávněný nachází v zahraničí.

⁹³ Rozhodnutí soudu členského státu dle čl. 3 odst.1 písm. g nařízení č. 650/2012.

⁹⁴ Samozřejmě i zde jsou uvedeny případy, ve kterých se rozhodnutí neuzná, viz čl. 40 nařízení č. 650/2012.

⁹⁵ Vymezení veřejné listiny viz čl. 3 odst. 1 písm. i tamtéž.

⁹⁶ PAUKNEROVÁ: *Evropské a mezinárodní právo . . .*, s. 276.

⁹⁷ EUROPA: *Příslušnost, rozhodné právo a evropské osvědčení* [online]. europa.eu, 16. ledna 2013

[cit. 3. března 2014]. Dostupné na

<http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/jl0070_cs.htm>.

⁹⁸ Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. Úř. věst. L7, 10. ledna 2009, s. 1 a násl.

Nařízení v oblasti své působnosti nahrazuje Nařízení Brusel I. Při své aplikaci rozlišuje mezi rozhodnutími⁹⁹ vydanými v členském státě, který je vázáný Haagským protokolem¹⁰⁰ z roku 2007, a rozhodnutími v členských státech, které tímto protokolem nejsou vázány.¹⁰¹¹⁰² Uznávání pro první skupinu rozhodnutí je upraveno v čl. 17 a pro druhou v čl. 23 nařízení. V obou případech jsou rozhodnutí vydaná v jednom státě uznávána v jiných členských státech, aniž by bylo třeba zvláštního řízení. Hlavní rozdíl spočívá ve vykonatelnosti rozhodnutí. Rozhodnutí vydané a vykonatelné v členském státě, jenž není vázán Haagským protokolem, bude v jiném členském státě vykonáno až poté, co bude na návrh některé ze zúčastněných stran prohlášeno za vykonatelné. U druhé skupiny států tedy nedošlo, na rozdíl od první skupiny, k odstranění fáze prohlášení vykonatelnosti a tedy celkový proces uznávání je zde pomalejší.

⁹⁹ Rozhodnutí vydané soudem členského státu, viz čl. 2 odst.1 odrážka 1 nařízení č. 4/2009.

¹⁰⁰ Protocol on the law applicable to maintenance obligations ze dne 23. listopadu 2007. Dostupné na <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt39en.pdf>

¹⁰¹ Velká Británie a Dánsko nejsou Haagským protokolem vázány.

¹⁰² PAUKNEROVÁ: *Evropské a mezinárodní právo. . .*, s. 255, 263-264.

3. Vzájemné uznávání v oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech

Poslední oblastí, ve které se podstatně projevuje princip vzájemného uznávání, je policejní a justiční spolupráce členských států EU v trestních věcech (dále jen justiční spolupráce v trestních věcech). Tento princip se do justiční spolupráce v trestních věcech rozšířil teprve nedávno. Stejně jako ve vnitřním trhu nebo justiční spolupráci v civilních věcech zde nabízel alternativu k integračnímu procesu založenému na harmonizaci, který je vzhledem k neochotě států vzdát se části své suverenity ve prospěch nadnárodní spolupráce velmi pomalý a omezený. Proto zde začal vznikat nový systém justiční spolupráce založený na principu vzájemného uznávání, který nahradil klasický systém mezinárodní justiční spolupráce, jenž fungoval na základě mezinárodních smluv.¹⁰³¹⁰⁴

3.1 Vývoj vzniku principu vzájemného uznávání v trestních věcech

Vznik principu vzájemného uznávání v trestních věcech bývá spojován se zasedáním Evropské rady v Cardiffu v roce 1998 za britského předsednictví, kde ve svých Závěrech Evropská rada uznala „*potřebu posílit schopnost národních právních systémů úžeji spolupracovat*,” a kde si dala Evropská rada za úkol „*určit rozsah pro větší uznávání rozhodnutí mezi soudy různých členských států*.”¹⁰⁵ Další zmínka o této zásadě byla v Závěrech předsednictva zasedání Evropské rady, konaného 15. a 16. října v Tampere (tzv. Závěry z Tampere). Zde je Evropskou radou potvrzen princip vzájemného uznávání, který by se podle ní „měl stát základním kamenem justiční spolupráce v civilních a trestních věcech v Evropské unii.”¹⁰⁶¹⁰⁷ Poté v roce 2001 Evropská rada a Evropská komise přijaly Program opatření k implementaci principu vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech,¹⁰⁸ jenž vymezuje rozsah principu vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech ve smyslu Závěrů z Tampere a určuje cíle a konkrétní opatření, která by měla být v této

¹⁰³ Klasický systém fungoval zejména na základě úmluv Rady Evropy jako např. Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních z 20. dubna 1959 nebo Evropská úmluva o vydávání z 13. 12. 1957 ad.

¹⁰⁴ POLÁK: *Zásada vzájemného uznávání* . . .

¹⁰⁵ Viz bod 39, Cardiff European Council: Presidency conclusions ze dne 15. a 16. června 1998. Dostupné na <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/54315.pdf>.

¹⁰⁶ Viz bod 33, Tampere European Council: Presidency conclusions ze dne 15. – 16. října 1999. Dostupné na http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm.

¹⁰⁷ MITSILEGAS, Valsamis. The constitutional implications of mutual recognition in criminal matters in the EU. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 5, s. 1278-1279.

¹⁰⁸ Programme of measures to implement the principle of mutual recognition of decisions in criminal matters. Úř. věst. C 12, 15. 1. 2001, s. 10 a násl.

oblasti přijata.¹⁰⁹ Nejvýraznějším krokem, ve kterém se promítl princip vzájemného uznávání, bylo vydání RR o evropském zatýkacím rozkazu v roce 2003. Polák ve své práci spojuje zavedení evropského zatýkacího rozkazu se skutečným nahrazením klasického systému mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech novým systémem, založeným na principu vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech.¹¹⁰

3.2 Odlišení klasického systému od systému principu vzájemného uznávání

Peers klasický systém mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech (založený na principu kooperace) a systém založený na principu vzájemného uznávání od sebe odlišuje následovně: Rozdíl podle něj spočívá v tom, že v prvním případě jeden stát (žádající) žádá druhý stát o spolupráci a druhý stát (dožádaný) se poté rozhodne, zda spolupráci poskytne, a to za podmínek stanovených ve svém právním řádu. Naopak v systému vzájemného uznávání, rozhodnutí jednoho státu (který již můžeme označit jako vydávající) nabývá okamžitě účinky v právním řádu druhého státu (vykonávajícího státu). Tedy tento druhý stát, je povinen rozhodnutí uznat a vykonat, pokud nenastanou důvody pro jeho neuznání nebo nevykonání.¹¹¹

Vznikl zde nový systém založený na novém pojetí. Nejde o zdokonalení klasického systému. Dochází zde k nahrazení původního systému novým. Polák uvádí hned několik rozdílů, které přináší nový systém. Prvním z nich je rozšíření okruhu rozhodnutí, na které se vzájemné uznávání vztahuje. To znamená, že v rámci původního klasického systému se uznávání a výkon týkal pouze rozhodnutí ve věci samé, nicméně nový systém principu vzájemného uznávání mezi členskými státy EU zahrnuje i uznávání procesních rozhodnutí.¹¹² Druhým rozdílem je snaha o přímé a automatické uznávání a výkon bez nutnosti splnění další podmínky, jako je např. řízení o exequatur (tzv. řízení o prohlášení vykonatelnosti). Třetím rozdílem je částečné odstranění oboustranné trestnosti¹¹³ a posledním čtvrtým rozdílem je snaha o zrychlení a zjednodušení řízení zavedením formulářů¹¹⁴ pro rozhodnutí a stanovení

¹⁰⁹ POLÁK, Přemysl. *Rámcová rozhodnutí a zásada vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech*. 1. vydání. Praha: LexisNexisCZ s.r.o., 2007, s. 31.

¹¹⁰ POLÁK: *Zásada vzájemného uznávání* . . .

¹¹¹ PEERS, Steve. Mutual recognition and criminal law in the European Union: has the council got it wrong? . *Common Market Law Review*, 2004, roč. 41, č. 1, s. 10.

¹¹² Např. zatýkací rozkazy, příkazy k zajištění majetku, příkazy k zajištění důkazů.

¹¹³ Viz např. čl. 2 odst. 2 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

¹¹⁴ Viz např. čl. 8 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

lhůt¹¹⁵ pro uznání a výkon.¹¹⁶ Ve změnách, které přinesl nový systém, je tedy vidět snaha o zjednodušení a urychlení řízení všemi možnými prostředky.

3.3 Funkce rámcových rozhodnutí a Soudního dvora při aplikaci vzájemného uznávání

Záměr využít princip vzájemného uznávání v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech se promítl i do sekundární legislativy a to tím, že Rada EU začala vydávat rámcová rozhodnutí, kterými upravuje tuto oblast. Jak vyplývá z čl. 34 odst. 2 písm. b) SEU, tímto opatřením nutí členské státy EU ke sbližování jejich právních předpisů. Členské státy jsou tedy povinny přizpůsobit své národní právo obsahu rámcového rozhodnutí. Zde je vidět, jak zmiňuje Borgers,¹¹⁷ že systém spolupráce členských států na základě principu vzájemného uznávání je primárně založen na harmonizaci právních předpisů. Je to doklad toho, že ani zde se vzájemné uznávání neobejde bez minimální harmonizace. Nicméně podle čl. 34 odst. 2 písm. b) SEU tato opatření nemají přímý účinek.¹¹⁸ Členské státy jsou rámcovým rozhodnutím vázány jen co do výsledku a volba prostředků je ponechána na vnitrostátních orgánech. Nevýhodou je, že v praxi díky tomu může docházet k rozdílné implementaci pravidel členskými státy, což může bránit účelu rámcového rozhodnutí.¹¹⁹

Je třeba pamatovat i na význam Soudního dvora pro fungování systému založeného na principu vzájemného uznávání. Při aplikaci národních pravidel, do kterých je rámcové rozhodnutí transponováno, jsou domácí soudy povinny aplikovat národní právo v co možná nejvyšší možné míře v souladu s příslušným rámcovým rozhodnutím. Zde se ukazuje klíčová role Soudního dvora, na který se mohou národní soudy obracet s předběžnou otázkou.¹²⁰ Soudní dvůr je tedy také nezanedbatelnou součástí správně fungujícího nového systému a jeho rozvoje.

¹¹⁵ Viz čl. 17 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

¹¹⁶ POLÁK: *Zásada vzájemného uznávání* . . .

¹¹⁷ BORGERS, Matthias. Mutual Recognition and the European Court of Justice: The Meaning of Consistent Interpretation and Autonomous and Uniform Interpretation of Union Law for the Development of the Principle of Mutual Recognition in Criminal Matters. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2010, roč. 18, č.2, s. 99.

¹¹⁸ Na rozdíl od nařízení vydávaných v rámci justiční spolupráce v civilních věcech.

¹¹⁹ Příčinou takových rozdílů může být např. „překlad“ určitého termínu z rámcového rozhodnutí, který vnitrostátní právo nezná na ekvivalentní termín, který zná, nebo pokud členské státy zahrnou do práva podmínku, kterou rámcové rozhodnutí neuvádí, viz BORGERS: *Mutual Recognition and the European Court* . . . s. 100-101.

¹²⁰ Tamtéž.

3.4 Vzájemné uznávání a harmonizace trestního práva hmotného a procesního

S rozšířením principu vzájemného uznávání do oblasti justiční spolupráce v trestních věcech vznikla otázka, jak daleko by mělo zajít sbližování právních předpisů v této oblasti. Zdali takovému systému uznávání postačují snahy pouze o harmonizaci trestního práva procesního nebo je pro usnadnění uznávání potřeba i harmonizace trestního práva hmotného. Oproti Závěrům z Tampere, kde v bodě 37 Evropská rada zmiňuje nezbytnost sbližování procesního práva pro usnadnění aplikace principu vzájemného uznávání, tak v Haagském programu¹²¹, který na zasedání v Tampere navazuje, již Evropská rada kromě sbližování procesního práva připomíná potřebu harmonizace i trestního práva hmotného. Podobně je ve Stockholmském programu¹²² zmíněna vhodnost sbližení trestního práva hmotného a procesního. Naproti tomu však Soudní dvůr ve svém rozhodnutí ve věci *Advocaten voor de Wereld* C-303/05, které navázalo na předchozí rozhodnutí ve spojených věcech *Hüseyin Gözütok* C-187/01 a *Klaus Brügge* C-385/01, dospěl k odlišnému názoru. Dle Soudního dvora není harmonizace trestního práva hmotného předpokladem aplikace principu vzájemného uznávání.¹²³

V rozhodnutí z 11. února 2003 ve spojených věcech *Hüseyin Gözütok* C-187/01 a *Klaus Brügge* C-385/01¹²⁴ se Soudní dvůr v rámci své odpovědi na předběžné otázky v bodě 33 vyjádřil tak, že „*zásada zákazu dvojího řízení v téže věci*¹²⁵ *zakotvená v čl. 54 Úmluvy k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 nutně předpokládá existenci vzájemné důvěry členských států v jejich příslušné soustavy trestního soudnictví a to, že každý z členských států přijímá použití trestního práva platného v ostatních členských státech, a to i tehdy, pokud by uplatnění jeho vlastního vnitrostátního práva vedlo k odlišnému řešení.*“ Jednoduše řečeno Soudní dvůr uvedl, že členské státy Evropské unie mají vzájemnou důvěru v jejich systémy trestního soudnictví, a že každý z nich uznává platné trestní právo v jiném členském státu, dokonce i kdyby uplatnění jeho vlastního práva vedlo k odlišnému řešení.

¹²¹ Viz bod 3.3.2, Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii, ze dne 27. října 2004. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.

¹²² Viz bod 3.1.1, Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je, ze dne 2. prosince 2009. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrich-veci.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>>.

¹²³ POLÁK: *Zásada vzájemného uznávání* . . .

¹²⁴ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 11. února 2003, C-187/01 a C385/01 *Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge* [2003] ECR I-1378.

¹²⁵ Neboli zásada *ne bis in idem*

Soudní dvůr zde tedy vyzdvihl vzájemnou důvěru mezi členskými státy, která je předpokladem pro fungování principu vzájemného uznávání.

Na předchozí rozhodnutí navázal Soudní dvůr v dalším svém rozhodnutí z 3. května 2007 v řízení o předběžné otázce ve věci *Advocaten voor de Wereld VZW* proti *Leden van de Ministerraad C-303/05*.¹²⁶ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týkala posouzení platnosti RR o evropském zatýkacím rozkazu a byla předložena v rámci žaloby podané *Advocaten voor de Wereld VUW* k *Arbitragehof* za účelem zrušení belgického zákona o evropském zatýkacím rozkazu. V tomto rozhodnutí došel soud k závěru, že „*předmětem rámcového rozhodnutí není harmonizace hmotného trestního práva a že žádné ustanovení hlavy VI Smlouvy o EU nepodřizuje použití evropského zatýkacího rozkazu harmonizaci trestněprávních předpisů.*“¹²⁷ Möstl význam tohoto rozsudku pro vzájemné uznávání v trestních věcech shrnul tak, že podle názoru Soudního dvora harmonizace trestního práva hmotného není podmínkou vzájemného uznávání a že vzájemné uznávání je naopak vybudováno na vzájemné důvěře.¹²⁸

Nicméně zde je třeba zdůraznit rozdíl mezi oběma rozhodnutími. Ve věci *Advocaten voor de Wereld C-303/05* se jednalo, jak uvádí Möstl, o vzájemné uznávání cizích rozhodnutí, které má nevýhodné účinky, jež omezují práva a svobody jednotlivce.¹²⁹ Tímto se také odlišuje vzájemné uznávání ve vnitřním trhu, které má pro jednotlivce výhodné účinky (podporuje svobody), od vzájemného uznávání v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech, které má pro jednotlivce nevýhodné účinky (svobody omezuje).¹³⁰ Jedinou výjimkou v oblasti vzájemného uznávání v justiční spolupráci v trestních věcech je zásada *ne bis in idem*, která je tady, stejně jako ve vnitřním trhu, výhodná pro jednotlivce tím, že zabraňuje dvojímu zatížení (více právními řády) a umožňuje volný pohyb. A právě zásady *ne bis in idem* se týkalo vzájemné uznávání v rozsudku ve spojených věcech *Hüseyin Gözütok C-187/01* a *Klaus Brügge C-385/01*. Tedy bylo pro jednotlivce výhodné.

Proto v případě *Hüseyin Gözütok C-187/01* a *Klaus Brügge C-385/01* lze podle Möstla říci, že tu vzájemné uznávání nezávisí na předchozí harmonizaci a předpoklad vzájemné důvěry je dostačující. Nicméně v případě ve věci *Advocaten voor de Wereld C-*

¹²⁶ Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. května 2007, *Advocaten voor de Wereld VZW* proti *Leden van de Ministerraad*, C-303/05, Sb.rozh. s. I-3672.

¹²⁷ Tamtéž, bod 59.

¹²⁸ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 419.

¹²⁹ Jednotlivec se zde musí podřídit nevýhodným nebo donucovacím právním aktům cizího členského státu.

¹³⁰ POLÁK: *Zásada vzájemného uznávání . . .*

303/05, vzhledem k tomu, že vzájemným uznáváním dochází k omezování práv, je otázkou, jestli je tvrzení Soudního dvora správné a jestli lze použít mezi zmíněnými dvěma případy analogii. V tomto druhém případě podle Möstla předpoklad vzájemné důvěry není dostatečnou podmínkou pro vzájemné uznávání. Vysvětluje to tím, že i ve vnitřním trhu, ve kterém vzájemné uznávání neomezuje svobody, je třeba, aby bylo odůvodněno některým spolehlivým procesem (jako např. individuálním posouzením nebo základním sblížením předpisů). Tím se zajišťuje, že zde bude dosažen dostatečný stupeň ekvivalence.¹³¹ Na základě názorů Markuse Möstla se tedy kloním ke stejnému názoru, že Soudní dvůr při svém rozhodování v případě ve věci *Advocaten voor de Wereld C-303/05* nevzal dostatečně v úvahu základní rozdíl mezi vzájemným rozhodováním zvýhodňujících a znevýhodňujících rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že použití vzájemného uznávání v trestních věcech má mnohem závažnější důsledky než např. ve vnitřním trhu, je potřeba, aby tento nástroj byl v takovém případě podmíněn něčím víc, než je pouhá vzájemná důvěra. Vzájemné uznávání se proto tady bez určitého sblížení trestního práva hmotného členských států EU neobejde.

3.5 Opatření, ve kterých se uplatňuje princip vzájemného uznávání

Rada postupně přijala několik rámcových rozhodnutí, která mají umožnit plnohodnotné uplatnění zásady vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech. Tato opatření a nástroje vzájemného uznávání stručně popíši níže.

3.5.1 Evropský zatýkácí rozkaz

Evropský zatýkácí rozkaz byl zaveden Rámcovým rozhodnutím Rady o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy ze dne 13. června 2002.¹³² Jedná se o průlomové rámcové rozhodnutí. Hlavní význam zmíněného rámcového rozhodnutí spočívá v tom, že zavedlo nový systém předávání na základě evropského zatýkáčím rozkazu, který nahrazuje dosavadní systém vydávání.¹³³ Jak je uvedeno v odrážce 6 preambule, jedná se o „*první konkrétní opatření v oblasti trestního práva k provedení zásady vzájemného uznávání, na kterou Evropská rada poukázala jako na úhelny kámen justiční spolupráce.*“ Peers uvádí, že dohoda o evropském zatýkáčím rozkazu se stala předlohou pro vznik dalších

¹³¹ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 419.

¹³² Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy. Úř. věst. L 190, 18.července 2002, s. 1 a násl.

¹³³ POLÁK: *Rámcová rozhodnutí . . .*, s. 40.

nástrojů této oblasti. Peers ve svém článku dokonce RR o evropském zatýkacím rozkazu nazývá „*Cassidem vzájemného uznávání v trestních věcech*.“¹³⁴

Evropský zatýkací rozkaz je v čl. 1 definován jako „*soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody*.“ V čl. 1 odst. 2 je uvedeno, že všechny evropské zatýkací rozkazy musí být vykonány „*na základě zásady vzájemného uznávání a v souladu s ustanoveními tohoto rámcového rozhodnutí*.“ Evropský zatýkací rozkaz lze vydat jen v případech jednání, které lze podle práva vystavujícího státu potrestat „*trestem odnětí svobody nebo ochranným opatřením spojeným s odnětím svobody s horní hranicí sazby v délce nejméně 12 měsíců, nebo byl-li již rozsudkem uložen trest nebo nařízeno ochranné opatření, v případě trestu nebo ochranného opatření v délce nejméně 4 měsíců*.“¹³⁵

Velkou změnou, kterou rámcové rozhodnutí přineslo, bylo zrušení podmínky oboustranné trestnosti pro „32“ trestných činů vyjmenovaných v tomto rozhodnutí. Zrušení oboustranné trestnosti znamená, že uvedené trestné činy, které lze ve vystavujícím členském státě potrestat trestem odnětí svobody nebo ochranným opatřením spojeným s odnětím svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně tři roky, jsou důvodem pro předání bez ověření oboustranné trestnosti v předávajícím státě.¹³⁶ Toto Peers označuje jako „*automatickou aplikaci principu vzájemného uznávání*“.¹³⁷ U trestných činů, které nejsou uvedeny na seznamu rámcového rozhodnutí, může být předání osoby podle čl. 2 odst. 4 podmíněno tím, že jednání, kvůli kterému byl vydán evropský zatýkací rozkaz, je trestným činem podle práva vykonávajícího státu. Toto naopak Peers označuje jako tzv. „*podmíněnou aplikaci principu vzájemného uznávání*“.¹³⁸ Podmíněná aplikace principu však může celý proces uznávání značně brzdit. Proto RR o evropském zatýkacím rozkazu přišlo s odstraněním oboustranné trestnosti.

Rámcové rozhodnutí uvádí i výjimky omezující výkon evropského zatýkacího rozkazu. V čl. 3 a 4 obsahuje obligatorní a fakultativní důvody, pro které je povinné nebo možné odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu. Dále jsou zde upraveny tři případy, ve kterých vykonávající stát může žádat určité záruky v souladu se svým právem a které musí

¹³⁴ PEERS: *Mutual recognition and criminal law . . .*, s. 12.

¹³⁵ Čl. 2 odst. 1 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

¹³⁶ Čl. 2 odst. 2 tamtéž.

¹³⁷ PEERS: *Mutual recognition and criminal law . . .*, s. 14.

¹³⁸ Tamtéž.

vystavující stát poskytnout.¹³⁹ K důvodům pro odmítnutí uznání a výkonu bych jen zdůraznil, že zde byla odstraněna zásada nevydávání vlastních státních příslušníků¹⁴⁰ a zásada nevydávání pro politické činy.¹⁴¹¹⁴²

Rámcové rozhodnutí podle čl. 31 bodu 1 nahradilo od 1. ledna 2004 mezinárodní smlouvy¹⁴³, které byly použitelné v oblasti vydávání ve vztazích mezi členskými státy, a to tak, aby nebylo dotčeno jejich uplatňování ve vztazích mezi členskými státy a třetími zeměmi. Po úspěšném přijetí rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu za účelem další justiční spolupráce v trestních věcech se začala objevovat další rámcová rozhodnutí, která s sebou přinášejí úpravu vzájemného uznávání mezi členskými státy v trestněprávní oblasti, a která mají nahradit úpravu obsaženou v mezinárodních smlouvách.¹⁴⁴

3.5.2 Zajištění majetku a důkazních prostředků

Jak je uvedeno v preambuli k Rámcovému rozhodnutí Rady o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii,¹⁴⁵ „zásada vzájemného uznávání by se měla rovněž vztahovat na rozhodnutí vydaná během přípravného řízení, zejména na příkazy, které mohou umožnit příslušným justičním orgánům rychlé zajištění důkazních prostředků a zabavení majetku, který lze snadno přemísťovat.“ Toto byl jeden z důvodů, proč Rada EU 22. července 2003 přijala výše zmíněné rámcové rozhodnutí. Princip vzájemného uznávání se zde projevuje v pravidle, že „příslušné justiční orgány vykonávajícího státu uznají příkaz k zajištění¹⁴⁶ předaný vydávajícím státem, aniž požadují dodatečné formalities a neprodleně přijmou nezbytná opatření pro jeho okamžitý výkon stejným způsobem jako v případě příkazu k zajištění vydaného orgánem vykonávajícího státu.“¹⁴⁷ Rámcové rozhodnutí se vztahuje na uznávání a výkon příkazů k zajištění, které jsou

¹³⁹ Čl. 5 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

¹⁴⁰ Viz čl. 4 bod 6 a čl. 5 bod 3 tamtéž.

¹⁴¹ V rámci fakultativních a ani obligatorních důvodů pro odmítnutí uznání nebo výkonu evropského zatýkacího rozkazu nejsou politické činy zmíněny. Viz čl. 2 odst. 2 tamtéž.

¹⁴² POLÁK: *Rámcová rozhodnutí* . . . , s. 40.

¹⁴³ Mimo jiné i Evropskou úmluvu o vydávání ze dne 13. prosince 1957.

¹⁴⁴ POLÁK: *Rámcová rozhodnutí* . . . , s. 41.

¹⁴⁵ Rámcové rozhodnutí Rady 2003/577/SVV ze dne 22. července 2003 o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii. Úř. věst. L 196, 2. srpna 2003, s. 45 a násl.

¹⁴⁶ Příkazem k zajištění je dle čl. 2 písm. c) opatření, které je přijaté příslušným justičním orgánem členského státu za účelem zabránění zničení, změnění, pozměnění nebo přemístění majetku, viz RR o výkonu příkazu k zajištění.

¹⁴⁷ Čl. 5 tamtéž.

vydány za účelem zajištění důkazních prostředků¹⁴⁸ nebo následné konfiskace majetku¹⁴⁹. Samozřejmě i zde dochází k omezení povinnosti ověřovat oboustrannou trestnost jen na některé trestné činy.¹⁵⁰ Důvody k odmítnutí uznání jsou zde, na rozdíl od evropského zatýkacího rozkazu, omezeny pouze na fakultativní.¹⁵¹

3.5.3 Vzájemné uznávání peněžitých trestů a pokut

Schválení Rámcového rozhodnutí o výkonu příkazu k zajištění majetku nebo důkazních prostředků následovalo přijetí Rámcového rozhodnutí o vzájemném uznávání peněžitých trestů.¹⁵² V RR o vzájemném uznávání peněžitých trestů je upraven princip vzájemného uznávání podobně jako v úpravě příkazu k zajištění. Na základě čl. 6 jsou příslušné úřady vykonávajícího státu povinny uznat bez dalších formalit pravomocné rozhodnutí požadující úhradu peněžitého trestu nebo pokuty, vydaného příslušným vnitrostátním orgánem předávajícího státu, a neprodleně přijmout veškerá opatření nezbytná pro jeho výkon. K uznání nebo výkonu však nemusí vždy dojít, protože podle čl. 7 může příslušný úřad na základě uvedených důvodů¹⁵³ nebo jiných příčin¹⁵⁴ uznání nebo výkon rozhodnutí odmítnout. Rámcové rozhodnutí opět ruší u uvedeného seznamu trestných činů a přestupků oboustrannou trestnost.¹⁵⁵

3.5.4 Evropský důkazní příkaz

Na přijetí RR o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků z roku 2003, které řeší potřebu neprodleného vzájemného uznávání příkazů s cílem zamezit zničení, přesunu nebo pozměnění důkazních prostředků, navázalo přijetí Rámcového rozhodnutí o

¹⁴⁸ Důkazním prostředkem jsou např. předměty, listiny nebo údaje, které mohou být předloženy v trestním řízení, viz čl. 2 písm. e) tamtéž.

¹⁴⁹ Čl. 3 odst. 1 tamtéž.

¹⁵⁰ Viz čl. 3 bod 2 tamtéž.

¹⁵¹ Viz čl. 7. V čl. 8 jsou uvedeny důvody pro odložení výkonu příkazu. Navíc vykonávající stát může po konzultaci s vydávajícím státem, v souladu se svými vnitrostátními předpisy, omezit dobu trvání zajištění majetku, viz čl. 6 odst. 2. tamtéž.

¹⁵² Rámcové rozhodnutí Rady 2005/214/SVV ze dne 24. února 2005 o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut. Úř. věst. L76, 22. března 2005, s. 16 a násl.

¹⁵³ Viz čl. 7 odst. 2 tamtéž..

¹⁵⁴ Pokud není spolu s rozhodnutím předloženo osvědčení dle čl. 4 nebo pokud je vadné, viz čl. 7 odst. 1 tamtéž.

¹⁵⁵ Viz čl. 5 RR o vzájemném uznávání peněžitých trestů.

evropském důkazním příkazu¹⁵⁶, jehož cílem podle preambule bylo dále zlepšit uplatňování zásady vzájemného uznávání rozhodnutí justičních orgánů v trestních věcech.

Evropský důkazní příkaz je podle čl. 1 odst. 1 rozhodnutí příslušného justičního orgánu členského státu, které je vydáno za účelem zajištění důkazu předmětů, listin či potřebných údajů od jiného členského státu. Příkaz lze předat příslušnému orgánu vykonávajícího státu jen za předpokladu, že příslušný orgán vydávajícího státu má oprávněné důvody se domnívat, že na území tohoto státu se příslušné důkazní prostředky nachází.¹⁵⁷ Podstata evropského důkazního příkazu je založena na principu vzájemného uznávání. Podle čl. 11 „*vykonávající orgán uzná bez dalších formalit evropský důkazní příkaz předaný v souladu s podmínkami stanovenými tímto rámcovým rozhodnutím a neprodleně přijme veškerá opatření nezbytná pro jejich výkon za stejných podmínek, za nichž by tyto předměty, listiny nebo údaje byly zajištěny orgánem vykonávajícího státu.*“ I zde se však může orgán vykonávajícího státu odvolat na některý důvod pro odmítnutí či odložení uznání nebo výkonu evropského důkazního příkazu. Evropský důkazní příkaz se vydává ve formulářové podobě¹⁵⁸ a pro uznání a výkon příkazu stanovuje lhůty.¹⁵⁹ Samozřejmě také zde jsou stanoveny důvody,¹⁶⁰ pro které je možné uznání či výkon příkazu odmítnout nebo odložit,¹⁶¹ a projevuje se tu snaha o omezení oboustranné trestnosti.¹⁶²

3.5.5 Vzájemná uznávání rozsudků v trestních věcech nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody

Posledním rámcovým rozhodnutím které uvedu a ve kterém se uplatňuje princip vzájemného uznávání je Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 27. listopadu 2008 o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii.¹⁶³ Účelem tohoto opatření je stanovení pravidel pro to, jak mají být rozsudky členského

¹⁵⁶ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/978/SVV ze dne 18. prosince 2008, o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech. Úř. věst. L 350, 30. prosince 2008, s. 72 a násl.

¹⁵⁷ Viz čl. 8 tamtéž.

¹⁵⁸ Viz čl. 6 tamtéž.

¹⁵⁹ Viz čl. 15 tamtéž.

¹⁶⁰ Čl. 13 tamtéž.

¹⁶¹ Čl. 16 tamtéž.

¹⁶² Čl. 14 tamtéž.

¹⁶³ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/909/SVV ze dne 27. listopadu 2008, o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii. Úř. věst. L 327, 16. října 2006, s. 27 a násl.

státu, jež ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, uznávány a vykonávány v jiném členském státě.¹⁶⁴ Cílem uznávání a výkonu je usnadnění společenské rehabilitace odsouzené osoby a její opětovné začlenění do společnosti.¹⁶⁵ Princip vzájemného uznávání se zde projevuje podle čl. 8 odst. 1 v pravidle, že „*příslušný orgán vykonávajícího státu je povinen rozsudek postoupený v souladu s rámcovým rozhodnutím uznat a neprodleně přijmout veškerá nezbytná opatření pro výkon trestu.*“ Příslušný orgán však může na základě fakultativních důvodů odmítnout uznání nebo výkon rozsudku nebo tento rozsudek za jiných podmínek odložit.¹⁶⁶ I v tomto rámcovém rozhodnutí došlo k částečnému odstranění zásady ověřování oboustranné trestnosti¹⁶⁷ či zavedení lhůt¹⁶⁸ pro uznání a výkon.

¹⁶⁴ Viz čl. 1 a 3 odst. 1 tamtéž.

¹⁶⁵ Viz čl. 4 odst. 4 tamtéž.

¹⁶⁶ Důvody pro odmítnutí uznání a výkonu viz čl. 9 tamtéž. Důvody pro odklad uznání viz čl. 11 tamtéž.

¹⁶⁷ Viz čl. 7 tamtéž.

¹⁶⁸ Viz čl. 12 odst. 2 tamtéž.

4. Význam principu vzájemného uznávání pro fungování evropské integrace

V této kapitole jsem se rozhodl přehledně stručně shrnout některé výrazné projevy principu vzájemného uznávání a jeho význam pro integraci Evropské unie. Tento popis projevů principu jsem pojal jako určitou „SWOT“¹⁶⁹ analýzu, při které vycházím většinou z názorů zahraničních autorů či svých postřehů z předchozích kapitol. Popisuji zde silné a slabé stránky, příležitosti k rozvoji či případné ohrožení využívání principu vzájemného uznávání. Přestože v diplomové práci rozlišuji mezi třemi oblastmi, ve kterých si princip vzájemného uznávání získal značný význam, vzhledem k šíři tématu v této kapitole pro přehlednost rozdělují hlavní oblasti projevů principu pouze na dvě hlavní oblasti, stejně jako většina citovaných autorů. Jde o vnitřní trh a prostor svobody, bezpečnosti a práva, kam vzhledem k některým podobnostem zařazují oblasti justiční spolupráce v civilních věcech, zároveň s oblastí policejní a justiční spolupráce v trestních věcech. Kvůli obsáhlosti tématu bylo nutné u vnitřního trhu či PSBP projevy principu zobecnit, či uvést jen některé jeho případy.

4.1 Vnitřní trh

Hlavním cílem principu vzájemného uznávání v rámci vnitřního trhu je integrace dříve rozdílných trhů. Tedy trhů, které jsou vytvořeny různými specifickými předpisy regulujícími zboží, služby nebo profese. Princip vzájemného uznávání představuje alternativu k jiným existujícím integračním přístupům jako je harmonizace nebo národní zacházení. Právě na porovnání s těmito dvěma posledními přístupy bych rád poukázal na silné stránky principu vzájemného uznávání ve vnitřním trhu.

Režim národního zacházení znamená, že hostitelská země¹⁷⁰ nebude zahraničnímu zboží klást jiné, dodatečné podmínky, než domácímu.¹⁷¹ Takový přístup sám o sobě nijak neporušuje suverenitu hostitelské země. Zemi zůstává odpovědnost za řízení svého trhu.

¹⁶⁹ „SWOT“ (Strong/Weak/Opportunities/Threats) znamená: silné stránky/slabé stránky/příležitosti/ohrožení.

¹⁷⁰ Země, na jejichž trh je dováženo zboží z jiného členského státu.

¹⁷¹ Jinými slovy, že „dovezeným výrobkům musí být zaručeno stejné zacházení jako výrobkům z domácí produkce.“ Viz DAŇEK, Adam. *Světová obchodní organizace a GATT 94 ve vztahu ke kompenzačním obchodům* [online]. epravo.cz, 27. srpna 2001 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/svetova-obchodni-organizace-a-gatt-94-ve-vztahu-ke-kompenzacnim-obchodum-12472.html>> .

Nedochází k žádnému zásahu do její suverenity. Nicméně hlavní zátěž připadá na výrobní společnosti, které jsou nuceny vynaložit své náklady na produkty tak, aby byly v souladu s vnitrostátními předpisy státu, kam je chtějí prodat.

Naopak u harmonizace je rozdílnost předpisů regulujících produkty na trhu překonána. Nicméně to s sebou obnáší složitá, někdy zdlouhavá vyjednávání členských států a s tím i spojené výdaje. Dochází zde k vertikálnímu přenosu suverenity členských států na nadnárodní úroveň. Jakmile jsou jednou harmonizovány předpisy na nadnárodní úroveň, členský stát ztrácí možnost je jednostranně měnit a k jejich změně jsou třeba pouze nová složitá nadnárodní vyjednávání. Naopak výhodou proti přístupu národního zacházení je, že výrobní společnosti jsou ušetřeny nadbytečných výdajů souvisejících s přizpůsobováním výrobků předpisům, regulujícím různé cílové trhy.

4.1.1 Silné stránky principu vzájemného uznávání

Princip vzájemného uznávání, jehož hlavní myšlenkou je předpoklad, že produktům/ osobám/ „službám“ uvedeným na trh /zaměstnávaným /„poskytovaným“ v souladu s místním právem v jednom členském státu, musí být umožněn přístup na trh i v jiných členských státech, aniž by musely splňovat nějaké další podmínky, opouští slabé stránky, které s sebou nesly výše zmíněné alternativy. Díky principu vzájemného uznávání se členské státy vyhnou namáhavým a zdlouhavým vyjednáváním spojeným s harmonizací pravidel regulujících trh.¹⁷² Princip vzájemného uznávání dává příležitost jak dosáhnout vzniku vnitřního trhu i přes neschopnost členských států dohodnout se na harmonizaci pravidel regulujících trh.¹⁷³ Jedná se o přístup k integraci, který respektuje rozmanitost vnitrostátních pravidel členských států. Proti harmonizačnímu přístupu působí princip vzájemného uznávání méně agresivně vůči členským státům a jejich svrchovanosti. Vytváří dojem, že členským státům je zde ponechána v tomto směru autonomie, která se projevuje tím, že daná oblast není upravena legislativou Evropské unie.¹⁷⁴

Cílem principu vzájemného uznávání je samozřejmě podpora všech čtyř svobod v rámci vnitřního trhu. Musím jen dodat, že princip vzájemného uznávání harmonizaci jako jeho alternativa nenahrazuje. Tyto dva režimy fungují vedle sebe a navzájem se doplňují.

¹⁷² SCHMIDT: *Mutual recognition as a new mode . . .*, s. 671-672.

¹⁷³ Tamtéž, s. 667.

¹⁷⁴ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 409.

4.1.2 Slabé stránky principu vzájemného uznávání

Dopady principu vzájemného uznávání však nejsou jen pozitivní. Přestože se budování jednotného vnitřního trhu na základě tohoto principu zdálo šetrné k suverenitě členských států tak, že nebude zasahovat do jejich práv samostatně regulovat své trhy, i zde dochází k určitému omezování. Hlavní odpovědnost za regulaci výrobků nese domovský stát, ve kterém jsou výrobky vyrobeny. Tím dochází k horizontálnímu přesunu suverenity z hostitelského státu, kde jsou výrobky uváděny na trh, na domovský stát. Znamená to, že členské státy již nemohou regulovat na svých trzích výrobky dovážené z jiných členských států na takovém stupni jako dříve, jelikož tato regulace je na základě vzájemného uznávání do značné míry v rukou států, v nichž je výrobek uveden na trh. Členskému státu nezbyvá nic jiného než důvěřovat ostatním členským státům, že dostatečně regulují a kontrolují výrobky uváděné na jejich trhy.¹⁷⁵ To se samozřejmě projevuje na všech svobodách vnitřního trhu, volný pohyb zboží je zde uveden jen jako příklad.

Další slabou stránkou principu je skutečnost, že míra regulace výrobků trhu členských států není ve skutečnosti rovnocenná ve všech členských státech. Některé státy regulují své trhy méně, na základě tzv. laissez-faire přístupu, a v takových státech je ponecháno na spotřebiteli, aby se rozhodl, který výrobek je ten správný. Jiné státy jsou při regulaci svého trhu přísnější. Přijímání zboží vyrobeného podle zahraničních předpisů proto může narušit požadované standardy kvality výrobků na trzích přísnějších států. Přísnější státy a jejich obyvatelstvo tak mohou přijít o své právo si zvolit, jestli chtějí nebo nechtějí mít přísně regulovaný trh, na který se méně kvalitní výrobky nedostanou.¹⁷⁶ Zároveň při rozmanitosti produktů a služeb různé kvality na trhu bude nezbytné, pokud si bude zákazník chtít zvolit to nejlepší, aby se předem o daných produktech, resp. službách informoval. Zákazník (spotřebitel) tak bude muset vynaložit mnohem více úsilí, než si nějaký produkt koupí, nebo si zaplatí výkon některé služby, než by tomu bylo ve státě, který může svůj trh zcela regulovat.¹⁷⁷

Jak již jsem uvedl v první části diplomové práce, výkon svobod vnitřního trhu byl výrazně pozitivně ovlivněn judikaturou „Cassis de Dijon“ Evropského soudního dvora. Nicméně Soudní dvůr zároveň formuloval kategorické požadavky, legitimní výjimky, kterými mohou členské státy individuálně regulovat citlivé oblasti svého trhu. A zde se projevuje další

¹⁷⁵ SCHMIDT: Mutual recognition as a new mode . . . , s. 672.

¹⁷⁶ CHALMERS, DAVIES, MONTI : *European Union Law* . . . , s. 765.

¹⁷⁷ SCHMIDT: Mutual recognition as a new mode . . . , s. 672.

slabá stránka fungování principu v souladu s umožněním určitých výjimek pro členské státy neuznat regulaci cizích členských států. Vzniká totiž riziko, že členské státy začnou aplikaci mandatorních požadavků zneužívat, což by mohlo vést k protekcionismu vlastních trhů před cizími.¹⁷⁸ To znamená, že by členský stát mohl vytvářet překážky svobodám vnitřního trhu s odůvodněním, že se jedná o výkon práva vyplývajícího z kategorických požadavků. Tomu se Evropská unie snaží předejít alespoň minimální harmonizací některých předpisů¹⁷⁹, aby riziko zneužívání minimalizovala.¹⁸⁰ Evropská unie se zde tedy neobejde, jak vyplývá z výše uvedeného, bez minimální harmonizace, se kterou jsou samozřejmě navíc spojeny výdaje a složitá vyjednávání. Ukazuje se, že princip vzájemného uznávání nemůže jako alternativa plně nahradit harmonizaci při vytváření vnitřního trhu, ale je vždy třeba alespoň nějaké minimální harmonizace právních předpisů.

4.1.3 Příležitosti

Pro usnadnění fungování principu vzájemného uznávání ve vnitřním trhu je potřeba, aby všechny subjekty, kterých se systém vzájemného uznávání týká, lépe porozuměly jeho účinkům a znaly svá práva a povinnosti. Je proto potřeba, aby se EU nadále snažila šířit informace o tomto principu nejrůznějšími prostředky. Těmi jsou např. informační brožury, metodické dokumenty, školení pro podniky a správní orgány. Dále je pro dobré fungování principu také důležité, aby byly instituce EU co nejdříve informovány i o potenciálních překážkách, které mohou vzájemnému uznávání hrozit. Za tímto účelem již evropský zákonodárce přijal některá opatření jako např. nařízení č. 764/2008, na základě něhož je členský stát povinen informovat Evropskou komisi o svých opatřeních, která by mohla bránit volnému pohybu výrobků nebo jejich přístupu na trh v jiném členském státu.¹⁸¹¹⁸² Je tedy třeba nejen aby EU kontrolovala z vlastní iniciativy nebezpečí překážek hrozících principu, ale také, aby členské státy tuto svou informační povinnost dodržovaly. Toto nařízení také zavádí povinnost členských států zřizovat kontaktní místa pro výrobky, které poskytují na žádost členským státům nebo podnikům poskytovala bezplatné informace o svých

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 673.

¹⁷⁹ Např. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 764/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se stanoví postupy týkající se uplatňování některých vnitrostátních výrobků uvedených v souladu s právními předpisy na trh v jiném členském státě a kterým se zrušuje rozhodnutí č. 3052/95/ES. Úř. věst. L 218/29, 13. srpna 2008, s. 21 a násl.

¹⁸⁰ SCHMIDT: *Mutual recognition as a new mode . . .*, s. 673.

¹⁸¹ Čl. 6 odst. 2 nařízení č. 764/2008 . . .

¹⁸² JANSSENS: *The Principle of Mutual Recognition . . .*, s. 112.

vnitrostátních technických pravidlech a o používání zásady vzájemného uznávání v oblasti výrobků.¹⁸³

Velké plus do budoucna spatřuji ve snaze Evropské unie vytvářet kooperační mechanismy fungující mezi správními orgány členských států, jako je např. Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI). Jedná se o zabezpečenou internetovou aplikaci, která urychluje administrativní spolupráci a umožňuje při komunikaci používat vlastní jazyk.¹⁸⁴ Nicméně IMI je zatím určen pouze pro oblast upravenou směrnicí o uznávání odborných kvalifikací a oblast upravenou směrnicí o službách. Plánuje se však jeho rozšíření i do dalších oblastí.¹⁸⁵

Princip vzájemného uznávání hraje ve vnitřním trhu důležitou roli, avšak, jak zdůrazňuje Janssens, pro jeho správné fungování je potřeba jeho kombinace s harmonizací. Vzájemné uznávání je proto třeba v některých oblastech doplnit harmonizačními opatřeními, které by vedly ke zvýšení právní jistoty a větší automatizaci vzájemného uznávání. Takovými oblastmi jsou např. oblast zdravotní péče nebo uznávání odborných kvalifikací.¹⁸⁶ Dále lze snahu o sjednocování pravidel předpokládat v rychle se rozvíjejícím e-trhu a to v souvislosti s potřebou jednotných elektronických identifikačních pravidel.¹⁸⁷¹⁸⁸

4.1.4 Ohrožení

Jednou z hrozeb, kterou představuje princip vzájemného uznávání je tzv. „závod regulace až na samé dno.“ To znamená, že princip vzájemného uznávání může vést k vytvoření společného standardu založeného na přístupu státu s nejliberálnějšími

¹⁸³ Viz preambule a čl. 9 nařízení č. 764/2008 . . .

¹⁸⁴ EUROPA. *Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI)* [online]. Europa.eu, 12. října 2009 [25. března 2014]. Dostupné na

<http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/internal_market_general_framework/mi0005_cs.htm>.

¹⁸⁵ JANSSENS: *The Principle of Mutual Recognition* . . . , s. 118.

¹⁸⁶ Příkladem může být revize Směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací prostřednictvím směrnice 2013/55/EU, která vstoupila v platnost 17. ledna 2014. Tato směrnice zavedla evropský profesní průkaz. Ten by měl zjednodušit uznávání profesních kvalifikací mezi členskými státy EU. Revizi směrnice mají členské státy za úkol implementovat do 18. ledna 2016. Viz MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Veřejná konzultace týkající se zavedení Evropského profesního průkazu (vybraná povolání)* [online]. BusinessInfo.cz, 25. dubna 2014 [cit. 26. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/verejna-konzultace-tykajici-se-zavedeni-evropskeho-profesniho-prukazu-vybrana-povolani-49782.html>>.

¹⁸⁷ Vzájemné uznávání elektronické identifikace je důležité např. k posílení důvěry v elektronický obchod v rámci vnitřního trhu a dále je potřeba při provádění přeshraniční zdravotnické péče. V dnešní době již existuje návrh Nařízení Evropského parlamentu a Rady o elektronické identifikaci a důvěryhodných službách pro elektronické transakce na vnitřním trhu. Viz EUROSKOP. *Vnitřní trh v únoru 2014* [online]. Euroskop.cz, 8. března 2014 [cit. 25. března 2014]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/8449/23720/clanek/vnitri-trh-v-unoru-2014/>>.

¹⁸⁸ JANSSENS: *The Principle of Mutual Recognition* . . . , s. 119-120.

podmínkami prodeje a nejméně přísnými normami pro výrobu výrobků.¹⁸⁹¹⁹⁰ Můžeme si to ukázat na případu „Cassis de Dijon“, kdy podle Soudního dvora je Německo schopno žádat 25% pravidlo na doma vyrobené likéry, ale nikoli na zahraniční. To posunuje německé výrobce ve zřejmou nevýhodu. Alkohol tvoří podstatnou část ceny ovocných likérů, proto zahraniční likér bude pravděpodobně levnější. Německá vláda tak bude čelit volbě mezi upuštěním těchto pravidel pro domácí výrobce a posunutím se k „laissez-faire“ trhu, nebo pokračováním v posilování pravidel a riskováním toho, že domácí výrobci budou na tomto trhu znevýhodněni (nikdo si nebude chtít kupovat jejich zboží). Je zde riziko, že stát s nejméně náročnými normami de facto stanoví standardy všude.¹⁹¹ Aplikace tohoto principu pro domácí výrobce může znamenat uplatnění tzv. obrácené diskriminace. Vzhledem k tomu, že se evropské právo aplikuje na vztahy se zahraničním prvkem, pro tuzemské výrobky mohou platit přísnější pravidla a zároveň se na ně neuplatní zákaz přísnějších standardů. Toto znevýhodnění může vést členské státy ke snížení vlastních standardů tak, aby zajistily vlastním výrobkům konkurenceschopnost a tedy k „závodu regulace až na samé dno,“ nebo přísnější národní pravidla mohou vést firmy k tomu, aby začaly vyrábět své zboží ve státě s výhodnějšími standardy.¹⁹²

Další nebezpečí, které může nastat: vzhledem k tomu, že Soudní dvůr působí jako nejvyšší arbitr pro spory, které mohou vyvstat při aplikaci principu vzájemného uznávání, který umožňuje zachování suverenity členských států, mohla by se zde role Soudního dvora ukázat jako nástroj, který svým prostřednictvím zavede zájmy EU v oblasti integrace vnitřního trhu do vnitrostátního rozhodovacího procesu, a ne pouze jako mechanismus, skrze něhož se má posuzovat, zda rozdílné vnitrostátní regulace jsou totožné či ne.¹⁹³

¹⁸⁹ ŠIŠKOVÁ a kol. *Evropské právo 2 . . .*, s. 28.

¹⁹⁰ Podobně by se „závod regulace až na samé dno“ mohl teoreticky projevit i v oblasti uznávání odborných kvalifikací a diplomů, když by si studenti vybírali pro studium stát, kde by byly požadavky pro získání srovnatelného diplomu nejméně náročné a ten by si poté nechávali uznávat ve svém vlastním státu, kde by byly podmínky, pro jeho dosažení mnohem náročnější.

¹⁹¹ CHALMERS, DAVIES, MONTI: *European Union Law. . .*, s. 765.

¹⁹² STEHLÍK, HAMULÁK, PETR: *Praktikum práva . . .*, s. 61.

¹⁹³ MADURO, Miguel, Poiáres. So close and yet so far: the paradoxes of mutual recognition. *Journal of European Public Policy*, 2007, roč. 14, č. 5, s. 821.

4.2 Prostor svobody, bezpečnosti a práva

4.2.1 Silné stránky principu vzájemného uznávání

Princip vzájemného uznávání v prostoru svobody, bezpečnosti a práva, na rozdíl od vnitřního trhu, svobody jednotlivce omezuje. Na druhou stranu však uvolňuje státní moc z tradičního územního omezení tím, že umožňuje volný pohyb soudních rozhodnutí.¹⁹⁴ V rámci justiční spolupráce v trestních, ale i v civilních věcech princip umožňuje přímý kontakt mezi soudy, zavádí systém, který nahrazuje předchozí těžkopádnou spolupráci založenou na mezinárodních smlouvách, jež byla prováděna zdlouhavým zvažováním vnitrostátních orgánů, zda rozhodnutí uznat či neuznat a odstraňuje i další překážky, plynoucí ze suverenity států.¹⁹⁵ Umožňuje lepší přeshraniční spolupráci v trestních věcech pro soudce a státní zástupce, aniž by bylo na první pohled nutné, aby členské státy musely měnit své vnitrostátní trestní právo a implementovat do svých právních systémů standardy trestního práva Evropské unie.¹⁹⁶ To samé bychom mohli částečně říci i o justiční spolupráci v civilních věcech, která je založena na podobné koncepci jako uznávání rozhodnutí v trestních věcech. Tedy na procesu uznávání soudních rozhodnutí, který původně nevyžadoval žádnou harmonizaci vnitrostátních předpisů. Nicméně se zde už vytvořila určitá harmonizace smluvního a deliktního práva, která je výsledkem integračních snah vnitřního trhu a evropských standardů práva životního prostředí.¹⁹⁷

Přestože hlavní myšlenka využití principu vzájemného uznávání pro prohloubení spolupráce mezi členskými státy ve vnitřním trhu a v prostoru svobody bezpečnosti a práva by měla být podobná, tedy měly by být odstraněny veškeré překážky pohybu osob nebo soudních rozhodnutí a příkazů na území států EU, tak uznávání v trestněprávních věcech poskytuje navíc i kompenzační opatření vůči negativním důsledkům, které takové odstranění překážek obnáší. Vzájemné uznávání by tedy mělo omezit výhody, které by zločinci mohli mít z území bez hranic v Evropské unii.¹⁹⁸ Podobně i uznávání a výkon rozhodnutí v civilních věcech upevňuje postavení věřitelů či poškozených v občanskoprávním přeshraničním styku a zjednodušuje vymahatelnost jejich pohledávek a nároků, která je v důsledku rozdílného vnitrostátního práva mezi členskými státy ztížena. Zároveň tím

¹⁹⁴ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 409.

¹⁹⁵ JANSSENS: *The Principle of Mutual Recognition . . .*, s. 234.

¹⁹⁶ MITSILEGAS: *The constitutional implications of . . .*, s. 1280.

¹⁹⁷ PEERS: *Mutual recognition and criminal law . . .*, s. 21.

¹⁹⁸ MITSILEGAS: *The constitutional implications of . . .*, s. 1281.

podporuje i fungování vnitřního trhu, jelikož osoby nebudou mezi sebou obchodovat, pokud vymahatelnost jejich pohledávek bude složitá.

Poslední výhodou, kterou bych rád zmínil, je pozitivní dopad zavedení evropského zatýkacího rozkazu do procesu nápravy pachatelů a jejich reintegrace do společnosti. Díky tomu, že evropský zatýkací rozkaz usnadňuje předávání osob za účelem výkonu trestu odnětí svobody, bude pro domovský stát odsouzeného jednodušší si jeho předání za účelem výkonu trestu v domovském státě vyžádat. Vzhledem ke vztahu, který má odsouzený ke svému domovskému státu, tedy znalosti jazyka, kultury a mentality obyvatel, bude výkon trestu v domovském státě výhodnější pro jeho opětovné začlenění do společnosti.¹⁹⁹

4.2.2 Slabé stránky principu vzájemného uznávání

Vzájemnému uznávání v oblasti justiční spolupráce v trestních a civilních věcech lze vytknout, že představuje pro vnitrostátní orgány členských států, jak uvádí Mitsilegas, „cestu do neznáma“.²⁰⁰ To znamená, že vnitrostátní orgány jsou povinny uznávat standardy vycházející z národního systému kteréhokoli členského státu EU na základě vzájemné důvěry a s minimálními formalitami, na základě určité automatizace.²⁰¹ Členské státy přicházejí o svá suverénní práva regulovat tyto oblasti a místo toho musí důvěřovat ostatním státům, jejichž vnitrostátní právo se může v této oblasti lišit. Nicméně vzájemnou důvěru nelze státům nijak přikázat, proto stále platí, že členské státy jsou v procesu uznávání v této oblasti zdrženlivé a kde to jen jde, snaží se využívat výjimky z tohoto procesu.²⁰²

Hlavní nevýhodou, která může být principu vzájemného uznávání v této oblasti vytýkána je, že princip neumožňuje výkon svobod jednotlivce, ale spíše jej omezuje. Sporným tématem může být i to, že vzájemné uznání, které bylo původně vytvořeno pro integraci vnitřního trhu, bylo později využito pro prohloubení spolupráce v trestněprávní sféře EU. Problém je spatřován hlavně v tom, že oblast trestního práva a justice je úplně odlišná od

¹⁹⁹ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 432.

²⁰⁰ MITSILEGAS: *The constitutional implications of . . .*, s. 1281-1282.

²⁰¹ MITSILEGAS: *The constitutional implications of . . .*, s. 1281-1282.

²⁰² Např. členské státy v maximální možné míře implementovaly čl. 3 a čl. 4 RR o evropském zatýkacím rozkazu do svého vnitrostátního práva, ve kterých jsou uvedeny důvody pro obligatorní a fakultativní odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu. Dále některé státy mají např. snahu svévolně rozšiřovat důvody pro obligatorní nevykonání evropského zatýkacího rozkazu (např. Itálie, Nizozemsko) nebo opětovně zavádět kontroly oboustranné trestnosti (Itálie - absolutně, Polsko – pouze na ochranu vlastních občanů) atd. Viz HAMUĚÁK, Ondrej. Princip vzájemného uznávania – základný kameň i kameň úrazu v oblasti spolupráce v trestných veciach v rámci Európskej únie. *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2008, Zborník z medzinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 3.-5. 4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR Častá-Papiernička*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008, s. 860-861.

regulace vnitřního trhu. Trestní právo reguluje vztah mezi osobou a státem a nemá zaručovat pouze státní zájmy, ale musí zaručovat i osobní svobody tím, že bude omezovat v určité míře zásahy státní moci do jeho práv. Soudní rozsudky a příkazy v trestněprávní oblasti mohou mít podstatný dopad na základní práva jednotlivce a jakékoli narušení základních práv, by mělo být předem dostatečně projednáno a odůvodněno.²⁰³

Principu vzájemného uznávání je také vytýkáno, že členské státy mohou zneužívat svých práv se snahou obcházet svá vlastní pravidla. Například členský stát si může vyžádat uznání důkazního příkazu a docílit tím, aby dožádaný stát provedl jeho jménem a na svém území důkaz, který by dožadující stát nebyl oprávněn provést²⁰⁴ na svém vlastním území. A tím se vlastně pokusil obejít svá vlastní pravidla.²⁰⁵

Trochu kontroverzní se jeví snaha EU o zrušení oboustranné trestnosti. Například v RR o evropském zatýkacím rozkazu je uvedeno 32 trestných činů, u kterých je odstraněn za určitých podmínek²⁰⁶ požadavek oboustranné trestnosti.²⁰⁷ Z tohoto důvodu se může stát, že na základě rámcového rozhodnutí bude muset být podezřelý předán, ačkoli trestný čin nebude trestný v předávajícím státě. Vzniká zde otázka, zda je takové předání v souladu se zásadou *nullum crimen sine lege*.²⁰⁸ Soudní dvůr se k této otázce vyjádřil v případě *Advocaten voor de Wereld*²⁰⁹ tak, že odstranění oboustranné trestnosti tuto zásadu neporušuje. Dle Soudního dvora účelem RR není harmonizovat dotčené trestné činy.²¹⁰ Místo toho Soudní dvůr spoléhá na vydávající stát, do jehož pravomoci definice dotčených trestných činů spadají, že ctí základní práva a obecné právní zásady zakotvené v čl. 6 SEU, a tedy i respektuje dodržování zásady *nullum crimen sine lege*.²¹¹ Nicméně odstranění oboustranné trestnosti lze stále vytknout fakt, že v důsledku takového případu může být podezřelý nucen se podrobit rozhodnutí cizího právního řádu, u kterého nelze očekávat, že ho podezřelý zná nebo mohl znát, a tudíž se mohl nevědomě dopustit jeho porušení.

²⁰³ MITSILEGAS: *The constitutional implications of . . .*, s. 1280.

²⁰⁴ Např. z lidskoprávních důvodů.

²⁰⁵ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 421.

²⁰⁶ Viz čl. 2 odst. 2 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

²⁰⁷ Nicméně u definic některých trestných činů, uvedených na tomto seznamu, jsou kvůli nedostatečné harmonizaci trestního práva hmotného v členských státech vážné nesrovnalosti.

²⁰⁸ MÖSTL: *Preconditions and Limits . . .*, s. 432-433.

²⁰⁹ Soudní dvůr: Rozsudek C-303/05 . . . , bod 48 - 54.

²¹⁰ Soudní dvůr v rozsudku hovoří nejen o harmonizaci skutkové podstaty dotčených trestných činů, ale i trestů, kterými jsou postihovány, viz tamtéž, bod 52.

²¹¹ V souvislosti s tresty by se jednalo o zkoumání porušení zásady *nulla poena sine lege*, na kterou Soudní dvůr nahlíží stejně, viz tamtéž, bod 49 a 53.

Podle názoru Peerse rozšíření principu vzájemného uznávání z oblasti vnitřního trhu a uznávání rozsudků v civilních věcech do oblasti trestního práva nebylo správným krokem. Rada EU špatně předpokládala, že pro uplatnění vzájemného uznávání v trestních věcech není třeba srovnatelnosti národního práva členských států.²¹² Problémem je, že na rozdíl od trestněprávní oblasti je vzájemné uznávání ve vnitřním trhu podmíněno prostřednictvím kategorických požadavků alespoň určitou mírou srovnatelnosti právních řádů členských států. Při vzájemném uznávání rozhodnutí v civilních věcech není třeba takové srovnatelnosti hmotného práva a zároveň jsou zde uvedeny širší důvody pro odmítnutí uznání. V rámci uznávání soudních rozhodnutí v trestních věcech nastává problém, jak je zmíněno výše, u odstranění oboustranné trestnosti. Tímto problémem je, že u jednání, u kterých je zkoumání oboustranné trestnosti zrušeno a není dostatečná míra harmonizace mezi členskými státy, „hrozí zpochybnění legitimacy trestněprávních opatření na úrovni EU před národními soudy a veřejným míněním.“²¹³

Nevýhodou je i skutečnost, že rámcové rozhodnutí nemá přímý účinek. Členské státy jsou jím vázány k implementaci jen co do výsledku a volba prostředků je ponechána na členských státech. Právě na procesu implementace RR o evropském zatýkacím rozkazu se ukázala neochota členských států plně aplikovat zatýkací rozkaz. To se projevilo hlavně snahou rozšířit důvody, pro které lze odmítnout žádost jiného členského státu o předání zejména tím, že státy ve svém národním právu přeměnily fakultativní důvody²¹⁴ na mandatorní, nebo tím že ve svém národním právu vytvořily důvody, které rámcové rozhodnutí vůbec neznalo. Kromě toho důvody pro nevykonání evropského zatýkacího rozkazu, jako je porušení základních práv²¹⁵ nebo diskriminace,²¹⁶ byly občas implementovány způsobem, který vybočoval ze znění rámcového rozhodnutí.²¹⁷ Bylo zde tedy vidět, že nástroj, který má být transponován do národního práva na základě rámcového rozhodnutí, jež postrádá přímý účinek, může být transponován v různých státech odlišně, a to tak, že některé státy mohou možnost transponovat nástroj do vnitrostátního práva podle svého uvážení trochu zneužívat rozšiřováním výjimek z výkonu příslušného nástroje. Zároveň je na tomto přístupu států vidět jejich stálá skepse a nedostatek důvěry k právním řádům jiných

²¹² PEERS: *Mutual recognition and criminal law* . . . , s. 5.

²¹³ POLÁK: *Zásada vzájemného uznávání* . . .

²¹⁴ Viz čl. 4 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

²¹⁵ Viz čl. 1 odst. 3 tamtéž.

²¹⁶ Viz preambule odrážka 12 a 13 RR o evropském zatýkacím rozkazu.

²¹⁷ LAVENEX, Sandra. Mutual recognition and the monopoly of force: limits of the single market analogy. *Journal of European Public Policy*, 2007, roč. 14, č. 5, s. 773.

členských států, např. k dodržování základních práv. Právě důvěra je důležitá pro správné fungování spolupráce na základě principu vzájemného uznávání v oblasti svobody, bezpečnosti a práva.

4.2.3 Příležitosti

Pro plné využití principu vzájemného uznávání v prostoru svobody, bezpečnosti a práva je vhodné, aby jeho fungování bylo stále kontrolováno a hodnoceno ve všech oblastech, do kterých zasahuje. Do tohoto procesu by se měly povinně zapojit všechny státy a měly by v určitých časových intervalech podávat zprávy příslušnému orgánu EU. Pro výměnu informací o jeho fungování je třeba zřizovat různá diskusní fóra mezi zástupci vnitrostátních orgánů, institucí a externích odborníků, která by měla být doprovázena různými školeními a vydáváním informačních brožur.²¹⁸

Do budoucna by bylo vhodné, aby odstranění oboustranné trestnosti u těch trestných činů, u kterých jsou mezi členskými státy v jejich definici značné nesrovnalosti, bylo doplněno dostatečným stupněm harmonizace definic trestných činů. Tím by byly vytvořeny spolehlivé základy pro legitimní opatření na úrovni EU a vzrostla by důvěra ve vzájemné uznávání soudních rozhodnutí v trestních věcech mezi státy.

4.2.4 Ohrožení

Hrozbou v prostoru svobody, bezpečnosti a práva je, stejně jako u vnitřního trhu, „tzv. závod regulace až na samé dno“. Vzhledem k tomu, že má docházet k uznávání rozhodnutí soudních orgánů členských států, aniž by mělo dojít k sblížení právních řádů v dané oblasti (např. při zrušení oboustranné trestnosti u evropského zatýkacího rozkazu v definici trestných činů), může v takovém případě podle Sandry Lavenex dojít až k „závodu regulace až na samé dno“ v oblasti základních práv a procesních záruk.²¹⁹ Zde by se mohlo stát, že členský stát s nejnižší mírou dodržování základních práv či procesních záruk by mohl vytvořit standardy v celé Evropské unii.

Dalším nebezpečím, které se může v budoucnu projevit, je zdrženlivost států při podřizování se principu vzájemného uznávání nebo dokonce aktivní vytváření překážek fungování tohoto principu. Hamulák toto nebezpečí nazývá „*hrozba obranné reakce*“

²¹⁸ JANSSENS: *The Principle of Mutual Recognition . . .*, s. 234-235.

²¹⁹ LAVENEX: *Mutual recognition and the monopoly of force . . .*, s. 765.

států,²²⁰ která se dá předpokládat v rámci budování prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Tu odvozuje od budování vnitřního trhu, v němž se projevila obranná reakce států na postupné bourání hranic vytvářením různých překážek tomuto procesu.²²¹ Ať už se jedná o neochotu a zdrženlivost, nebo aktivní vytváření překážek, to vše zpomaluje další rozvoj justiční spolupráce a tedy i zpomaluje další posun v integraci Evropské unie.

²²⁰ HAMULÁK :*Princip vzájemného uznávania – základný kameň . . .* , s. 859.

²²¹ Tamtéž.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo přiblížit jednotlivé oblasti evropského práva, ve kterých princip vzájemného uznávání získal svůj význam a dále popsat vliv, který má jeho využívání pro úspěšné fungování integračního procesu. Vzájemné uznávání je integrační přístup, který by měl představovat určitou alternativu pro integrační proces EU vedený prostřednictvím harmonizace, která by měla být méně náročná na vyjednávání a neměla by tolik zasahovat suverénní práva členských států.

Princip vzájemného uznávání byl formulován v rozhodnutí Soudního dvora ve věci Cassis de Dijon v oblasti vnitřního trhu a projevil se v pravidle umožňujícím volný přístup výrobků, uvedených na trh v jednom členském státě, na trh jiného členského státu. Toto pravidlo si rychle získalo v oblasti volného pohybu zboží značný význam. Posléze se princip vzájemného uznávání rozšířil i do svobody usazování, kde se projevil v povinnosti pro členské státy uznávat odborné kvalifikace a diplomy dosažené v jiných členských státech, samozřejmě za podmínek stanovených sekundárním právem, tedy směrnicí o uznávání odborných kvalifikací, či svobody volného pohybu služeb, u které se však princip projevil opět v uznávání odborných kvalifikací a diplomů osob poskytujících služby, upraveném tou samou směrnicí. Na základě úspěšné aplikace ve vnitřním trhu se princip vzájemného uznávání dále rozšířil do oblasti justiční spolupráce v civilních věcech i do oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, kde se promítl do sekundárního práva a kde se stal podle Evropské rady „úhelným kamenem“ justiční spolupráce. V obou těchto oblastech se princip projevuje především snahou zavést mezi členskými státy automatické uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí bez zbytečného zkoumání zda byly splněny podmínky pro uznání a výkon, zejména v trestním právu snahou o omezení důvodů pro odmítnutí uznání, dále snahou o zrychlení některých řízení zavedením formulářové povinnosti pro provedení určitých úkonů, či snahou o částečné odstranění podmínky oboustranné trestnosti u některých trestních činů v rámci vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v trestních věcech.

Na začátku své práce jsem si položil otázku, zda je princip vzájemného uznávání schopen v integračním procesu harmonizaci nahradit. Na základě analýzy provedené v poslední části jsem dospěl k názoru, že přestože na první pohled může princip vzájemného uznávání představovat alternativu k harmonizaci právních předpisů členských států, tedy umožňovat odstranění překážky plynoucí z rozdílných právních řádů členských států při fungování vnitřního trhu nebo při procesu uznávání soudních cizích rozhodnutí v trestních či

civilních věcech, ve skutečnosti to není prostředek, který by dokázal plně nahradit sblížovací postupy právních předpisů členských států EU na evropské úrovni.

Je to však integrační přístup, který funguje samostatně vedle harmonizace. Princip vzájemného uznávání se ve skutečnosti aplikuje v situaci, kdy Evropská unie nedisponuje sjednocenými předpisy, které by danou problematiku upravovaly, ale zároveň je pocíťována potřeba, aby tyto oblasti nějak společně regulovány byly. Aby byly odstraněny překážky, které tu vyplývají z rozdílů mezi právními řády členských států EU. Princip vzájemného uznávání se aplikuje tedy tam, kde harmonizace vůbec není. Dalo by se říci, že vzájemné uznávání harmonizaci nenahrazuje, ale pouze ji doplňuje tam, kde harmonizace chybí.

Výhodou principu vzájemného uznávání proti harmonizaci je bezesporu možnost členského státu vyhnout se namáhavým vyjednáváním, často souvisejícím s harmonizačními postupy, a zároveň posílení svobod ve vnitřním trhu či posílení spravedlnosti a bezpečnosti v prostoru svobody, bezpečnosti a práva, se současným zachováním odlišných právních systémů. Nicméně je třeba si uvědomit, že vzájemné uznávání s sebou nese také nevýhody spočívající hlavně v zásahu do suverénních práv členských států, jež se projevuje zejména omezením pravomoci samostatně regulovat své vnitřní věci, tedy pravomoci regulovat svůj vnitřní trh či uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí nad svým územím, což bylo původně spojováno hlavně s harmonizací. Rozdíl ale spočívá v tom, že členské státy se v případě vzájemného uznávání nevzdávají svých práv ve prospěch nadnárodní právní úpravy Evropské unie, jako je tomu při procesu harmonizace právních předpisů, ale ve prospěch práva jiných členských států.

Navzdory nevýhodám, které princip vzájemného uznávání obnáší a kritikám, které vůči němu existují, považuji však princip za „šťastné“ řešení. Jsem toho názoru, že pokud je cílem evropských států vytvořit fungující spolupráci v Evropské unii, není možné tohoto dosáhnout bez využití vzájemného uznávání jen prostřednictvím harmonizace. Takové řešení je nereálné vzhledem k rozsahu oblastí práva, které by bylo třeba harmonizovat a k množství států, jejichž právních řádů by se harmonizace týkala. Zároveň je však třeba zejména v trestním právu členských států pracovat na sblížení práva za účelem správného legitimního procesu uznávání, protože pouhá vzájemná důvěra v tak citlivé oblasti, jako je trestní právo, nestačí. Myslím tedy, že proces evropské integrace se ani bez jednoho neobejde, zároveň jako se ani princip vzájemného uznávání neobejde bez harmonizace.

Seznam použitých zdrojů

A. Monografie

1. HRADIL, Jan. *Uznávání odborných kvalifikací v rámci volného poskytování služeb v právu Evropské unie*. 1. vydání. Praha: NAŠE VOJSKO, 2011. 502 s.
2. CHALMERS, Damian, DAVIES, Gareth, MONTI, Giorgio. *European Union Law: cases and materials*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 1150 s.
3. JANSSENS, Christine: *The Principle of Mutual Recognition in EU Law*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2013. 358 s.
4. PAUKNEROVÁ, Monika. *Evropské a mezinárodní právo soukromé*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 336 s.
5. POLÁK, Přemysl. *Rámcová rozhodnutí a zásada vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech*. 1. vydání. Praha: LexisNexis CZ, 2007. 94 s.
6. ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol. *Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I)*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká Republika, 2013. 445 s.
7. STEHLÍK, Václav, HAMULÁK, Ondrej, PETR, Michal: *Praktikum práva Evropské unie. Vnitřní trh*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 284 s.
8. ŠIŠKOVÁ, Naděžda a kol. *Evropské právo 2: jednotný vnitřní trh*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 263 s.
9. TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 953 s.
10. TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. *Právo Evropské unie*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013. 496 s.

B. Sborníky a komentáře

1. HAMULÁK, Ondrej. Princip vzájemného uznávania – základný kameň i kameň úrazu v oblasti spolupráce v trestných veciach v rámci Európskej únie. *Milníky práva v stredoeurópskom priestore 2008, Zborník z mezinárodnej konferencie doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov konanej v dňoch 3.-5. 4. 2008 v priestoroch ÚZ NR SR Častá-Papiernička*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Vydavateľské oddelenie, 2008, s. 857 - 863.
2. LYČKA, Martin a kol. *Komentovaná rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie*. Praha: Linde, 2010. 447 s.

C. Odborné časopisy

1. BORGERS, Matthias. Mutual Recognition and the European Court of Justice: The Meaning of Consistent Interpretation and Autonomous and Uniform Interpretation of Union Law for the Development of the Principle of Mutual Recognition in Criminal Matters. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 2010, roč. 18, č. 2, s. 99 - 114 .
2. HRADILOVÁ, Veronika. Uznání a výkon cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech v rámci EU a v USA. *Právo pro podnikání a zaměstnání*, 2008, roč. 17, č. 4, s. 6-12.
3. LAVENEX, Sandra. Mutual recognition and the monopoly of force: limits of the single market analogy. *Journal of European Public Policy*, 2007, roč. 14, č. 5, s. 762 - 779.
4. MADURO, Miguel, Poiares. So close and yet so far: the paradoxes of mutual recognition. *Journal of European Public Policy*, 2007, roč. 14, č. 5, s. 814 - 825.
5. MITSILEGAS, Valsamis. The constitutional implications of mutual recognition in criminal matters in the EU. *Common Market Law Review*, 2006, roč. 43, č. 5, s. 1277-1311.
6. MÖSTL, Markus. Preconditions and Limits of Mutual Recognition. *Common Market Law Review*, 2010, roč. 47, č. 2, s. 405 - 436.
7. PEERS, Steve. Mutual recognition and criminal law in the European Union: has the council got it wrong?. *Common Market Law Review*, 2004, roč. 41, č. 1, s. 5-36.
8. SCHMIDT, Susanne, K. Mutual recognition as a new mode of governance. *Journal of European Law Public Policy*, 2007, roč. 14, č. 5, s. 667-681.
9. TOMÁŠEK, Michal. Expanze doktríny vzájemného uznávání v evropském právu. *Právník*. 2001, roč. 142, č. 3, s. 238 - 254.

D. Judikatura

1. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 28. listopadu 1978, C-16/78 *Criminal proceedins v. Michel Choquet* [1978] ECR 2293.
2. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 20. února 1979, C-120/78 *Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein* [1979] ECR 650.

3. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 22. září 1988, C-286/86 *Ministère public v. Gérard Deserbais* [1988] ECR 4921.
4. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 7. května 1991, C-340/89 *Irène Vlassopoulou v. Ministerium für Justiz* [1991] ECR I-2379.
5. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 25. července 1991 C-76/90, *Manfred Säger v. Dennemeyer & Co. Ltd* [1991] ECR I-4239.
6. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 28. března 2000, C-7/98 *Dieter Krombach v. André Bamberski* [2000] ECR I-3240.
7. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 11. února 2003, C-187/01 a C385/01 *Hüseyin Gözütok and Klaus Brügge* [2003] ECR I-1378.
8. Soudní dvůr: Rozsudek ze dne 3. května 2007, *Advocaten voor de Wereld VZW v. Leden van de Ministerraad*, C-303/05, Sb.rozh. s. I-3672.

E. Právní předpisy

1. Cardiff European Council: Presidency conclusions ze dne 15. a 16. června 1998.
Dostupné na http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/54315.pdf.
2. Haagský program: Posílení svobody, bezpečnosti a práva v Evropské unii, ze dne 27. října 2004. Dostupné na <http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrnich-veci.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>.
3. Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000, ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.
Úř. věst. L 160, 30. června 2000, s. 1 a násl.
4. Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L 12, 16. ledna 2001, s. 1 a násl.
5. Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. Úř. věst. L338, 23. prosince 2003, s. 1 a násl.
6. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004, ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky. Úř. věst. L 143/15, 30. dubna 2004, s. 15 a násl.

7. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 ze dne 12. prosince 2006, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. Úř. věst. L 399, 30. prosince 2006, s. 1 a násl.
8. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. věst. L 195, 31. července 2007, s. 1 a násl.
9. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 764/2008 ze dne 9. července 2008, kterým se stanoví postupy týkající se uplatňování některých vnitrostátních výrobků uvedených v souladu s právními předpisy na trh v jiném členském státě a kterým se zrušuje rozhodnutí č. 3052/95/ES. Úř. věst. L 218/29, 13. srpna 2008, s. 21 a násl.
10. Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. Úř. věst. L7, 10. ledna 2009, s. 1 a násl.
11. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. Úř. věst. L 201, 27. července 2012, s. 107 a násl.
12. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. L 351, 20. prosince 2012, s. 1 a násl.
13. Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy. Úř. věst. L 190, 18. července 2002, s. 1 a násl.
14. Rámcové rozhodnutí Rady 2003/577/SVV ze dne 22. července 2003 o výkonu příkazů k zajištění majetku nebo důkazních prostředků v Evropské unii. Úř. věst. L 196, 2. srpna 2003, s. 45 a násl.
15. Rámcové rozhodnutí Rady 2005/214/SVV ze dne 24. února 2005 o uplatňování zásady vzájemného uznávání peněžitých trestů a pokut. Úř. věst. L76, 22. března 2005, s. 16 a násl.
16. Rámcové rozhodnutí Rady 2008/909/SVV ze dne 27. listopadu 2008, o uplatňování zásady vzájemného uznávání rozsudků v trestních věcech, které ukládají trest odnětí svobody nebo opatření spojená se zbavením osobní svobody, za účelem jejich výkonu v Evropské unii. Úř. věst. L 327, 5. prosince 2008, s. 27 a násl.

17. Rámcové rozhodnutí Rady 2008/978/SVV ze dne 18. prosince 2008, o evropském důkazním příkazu k zajištění předmětů, listin a údajů pro účely řízení v trestních věcech. Úř. věst. L 350, 30. prosince 2008, s. 72 a násl.
18. Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je, ze dne 2. prosince 2009. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-vicelety-program-pro-oblast-spravedlnosti-a-vnitrich-veci.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>>.
19. Tampere European Council: Presidency conclusions ze dne 15. – 16. října 1999. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm>.

F. Internetové stránky

1. DAŇEK, Adam. *Světová obchodní organizace a GATT 94 ve vztahu ke kompenzačním obchodům* [online]. epravo.cz, 27. srpna 2001 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/svetova-obchodni-organizace-a-gatt-94-ve-vztahu-ke-kompencacnim-obchodum-12472.html>> .
2. EUROPA: *Evropské řízení o drobných nárocích* [online]. europa.eu, 27. srpna 2007 [cit. 1. března 2014]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/protection_of_consumers/116028_cs.htm>.
3. EUROPA: *Příslušnost, rozhodné právo a evropské osvědčení* [online]. europa.eu, 16. ledna 2013 [cit. 3. března 2014]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/jl0070_cs.htm>.
4. EUROPA: *Řízení o evropském platebním rozkazu* [online]. europa.eu, 21. prosince 2012 [cit. 25. února 2014], s. 1. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/116023_cs.htm>.
5. EUROPA. *Systém pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI)* [online]. Europa.eu, 12. října 2009 [25. března 2014]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/internal_market_general_framework/mi0005_cs.htm>.

6. EUROPA: *Úpadkové řízení* [online]. europa.eu, 24. února 2011 [cit. 25. února 2014]. Dostupné na <http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_civil_matters/l33110_cs.htm>.
7. EUROSOP. *Vnitřní trh v únoru 2014* [online]. Euroskop.cz, 8. března 2014 [cit. 25. března 2014]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/8449/23720/clanek/vnitni-trh-v-unoru-2014/>>.
8. KONEČNÁ, Petra. *Uznání a výkon rozhodnutí v přepracovaném nařízení Brusel I* [online]. epravo.cz, 25. července 2013 [20. února 2014]. Dostupné na <<http://epravo.cz/top/clanky/uznani-a-vykon-rozhodnuti-v-prepracovanem-narizeni-brusel-i-91964.html>>.
9. KRČMÁŘ, Martin. *O jednom evropském řízení, které téměř nikdo nezná* [online]. patria.cz, 13. listopadu 2012 [cit. 1. března 2014]. Dostupné na <<https://www.patria.cz/pravo/2194970/o-jednom-evropskem-rizeni-ktere-temer-nikdo-nezna.html>>.
10. KRUTÍLEK, Ondřej, KROUPOVÁ, Eliška. *Proč implementace směrnice o službách tak bolela?* [online] Euroskop.cz, 19. října 2012 [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/9047/21433/clanek/proc-implementace-smernice-o-sluzbach-tak-bolela/>>.
11. MATĚJKOVÁ, Martina. *Evropský platební rozkaz* [online]. BusinessInfo.cz, 25. dubna 2012 [cit. 26. února 2014]. Dostupné na <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/evropsky-platebni-rozkaz-19929.html>>.
12. MINISTERSTVO PRŮMYSLU A OBCHODU. *Veřejná konzultace týkající se zavedení Evropského profesního průkazu (vybraná povolání)* [online]. BusinessInfo.cz, 25. dubna 2014 [cit. 26. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/verejna-konzultace-tykajici-se-zavedeni-evropskeho-profesniho-prukazu-vybrana-povolani-49782.html>>.
13. POLÁK, Přemysl. *Zásada vzájemného uznávání rozhodnutí v trestních věcech v rámci Evropské unie* [online]. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 7. října 2010 [cit. 18. března 2014]. Dostupné na <http://www.ok.cz/iksp/aidp_101007.html>.
14. URBAN, Luděk. *Otevírání trhů služeb ve vnitřním trhu EU* [online]. Euroskop.cz, [cit. 20. března 2014]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/8735/sekce/volny-pohyb-sluzeb/>>.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vlivem principu vzájemného uznávání na evropskou integraci. Cílem diplomové práce je přiblížit vývoj principu vzájemného uznávání v právu Evropské unie a jeho současné projevy v rámci vnitřního trhu a v oblastech justiční spolupráce v civilních věcech a policejní a justiční spolupráce v trestních věcech v Evropské unii. Na tuto část navazuje zhodnocení významu, který má aplikace principu vzájemného uznávání ve všech zmíněných oblastech svého projevu. Mezi silné stránky principu patří převážně odstranění zdoluhavých vyjednávání, která jsou často spojena s harmonizací vnitrostátních právních předpisů členských států. Slabou stránkou naopak může být horizontální přenos suverenity z hostitelského/vykonávajícího státu na domovský/vydávající stát.

Abstract

The thesis focuses on the influence of the principle of mutual recognition on the European integration. Its aim is to show the evolution of the principle of mutual recognition in the European Union law and its contemporary manifestation on the internal market and in the areas of judicial cooperation in civil matters and police and judicial cooperation in criminal matters in the European Union. This is followed by an evaluation of its importance for all mentioned areas. One of the strong sides of this principle is the elimination of time-consuming negotiations that usually characterise the process of harmonization. One of its weak sides is for example the horizontal transfer of sovereignty from the host/executing state to the home/issuing state.

Klíčová slova:

Evropská unie	European Union
Evropská integrace	European integration
Princip vzájemného uznávání	Principle of mutual recognition
Vzájemné uznávání	Mutual recognition
Cassis de Dijon	Cassis de Dijon
Vnitřní trh	Internal market
Nařízení Brusel I	Brussels I Regulation
Evropský zatýkací rozkaz	European Arrest Warrant